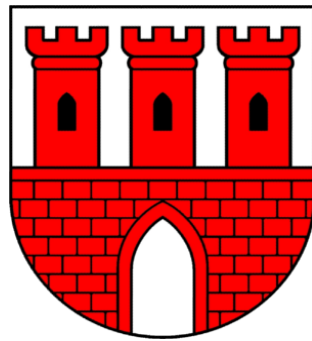

Lokalny Program Rewitalizacji
Gminy Gąsawa
na lata 2017 - 2023

Gąsawa, czerwiec 2019

SPIS TREŚCI:

1	WSTĘP.....	4
2	POWIĄZANIA Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI	7
2.1	Powiązania Programu Rewitalizacji Gminy Gąsawa z dokumentami regionalnymi.....	7
2.2	Powiązania Programu Rewitalizacji Gminy Gąsawa z dokumentami lokalnymi.....	8
2.3	Zgodności z LSR LGD i Strategią ORSG	9
3	UPROSZCZONA DIAGNOZA GMINY GĄSAWA	11
	SFERA PRZESTRZENNO – FUNKCJONALNA.....	11
	ZASOBY PRZYRODNICZE I KULTUROWE.....	12
	SFERA GOSPODARCZA i TECHNICZNA	13
	SFERA SPOŁECZNA	15
4	OBSZAR ZDEGRADOWANY GMINY	19
4.1	Analiza wskaźnikowa pod kątem występowania problemów społecznych.....	19
4.2	Analiza sołectw, w których zidentyfikowano problemy społeczne pod kątem występowania w nich przestrzeni zdegradowanych lub niekorzystnych zjawisk w sferze pozaspolecznej.....	21
5	OBSZAR REWITALIZACJI GMINY	22
6	DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI	24
7	WIZJA STANU OBSZARU REWITALIZACJI	30
8	CELE REWITALIZACJI I KIERUNKI DZIAŁAŃ	32
8.1	Cele rewitalizacji.....	32
	Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym społeczności o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej na terenie rewitalizowanym.....	32
8.2	Kierunki Działań	32
9	LISTA PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH	34
10	MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI	40
11	MECHANIZMY WŁĄCZENIA INTERESARIUSZY W PROCES REWITALIZACJI	45
	Interesariusze rewitalizacji.....	45
	Formy partycypacji społecznej.....	45
	Konsultacje społeczne w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.....	46
11.1	Partycypacja społeczna na etapie wdrażania i monitorowania	48
12	SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE W ODNIESIENIU DO GŁÓWNYCH I UZUPEŁNIAJĄCYCH PROJEKTÓW/PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH.....	49
13	SYSTEM ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ PROGRAMU REWITALIZACJI	51
14	SYSTEM MONITORINGU, OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ I SYSTEM WPROWADZANIA ZMIAN	54
15	WYKAZ NIEZBĘDNYCH ZMIAN OCEN I OPINII	56

ZAŁĄCZNIK 1..

.....Błąd! Nie
zdefiniowano zakładek.

1 WSTĘP

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Gąsawa to wieloletni program działań w sferze społecznej, i/lub gospodarczej, i/lub przestrzenno-funkcjonalnej, i/lub technicznej, i/lub środowiskowej zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności. Został opracowany na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

W opracowaniu wykorzystano podstawowe pojęcie zdefiniowane w ustawie o rewitalizacji z 2015 r. Zapisy ustawy określają rewitalizację, jako proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie programu rewitalizacji. Natomiast program rewitalizacji to wieloletni program działań, którego celem jest wyprowadzenie wybranego obszaru ze stanu kryzysowego.

Ustawa o rewitalizacji definiuje także podstawowe pojęcia: obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji. W myśl art. 9 ust. 1 ustawy, obszar zdegradowany to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności: bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Natomiast obszar rewitalizacji, to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Bardzo istotna jest konieczność prowadzenia działań skoncentrowanych, dlatego obszar rewitalizacji nie może być:

- większy niż 20% powierzchni gminy oraz
- zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy.

Podstawą opracowania programu rewitalizacji Gminy Gąsawa była analiza wskaźnikowa oparta o dane statystyczne oraz badania społeczne (badanie ankietowe z mieszkańcami oraz ankiety internetowe). Umożliwiło to określenie podstawowych problemów oraz zebranie opinii mieszkańców a następnie wskazanie obszarów, które charakteryzują się koncentracją niekorzystnych zjawisk.

Następnie kierując się zasadą istotności podejmowanych działań oraz wymogiem osiągnięcia określonych celów rewitalizacji, wyznaczono obszar zdegradowany, a w konsekwencji dalszej - obszar

rewitalizacji. Wynikiem przeprowadzonych prac było wyznaczenie obszaru rewitalizacji, który składa się z sołectw: Obudno i Szelejewo, które łącznie stanowią 18,77% powierzchni Gminy i są zamieszkiwane przez 14,01% jej mieszkańców. Tym samym wyznaczony obszar rewitalizacji nie przekracza narzuconych progów.

Dla wskazanego obszaru, na podstawie przeprowadzonej diagnozy problemów oraz konsultacji społecznych zaplanowano działania, których celem jest przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom.

W obszarze sołectw Szelejewo i Obudno jako problemy społeczne wskazano:

- Wysoki odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym, duża liczba osób starszych – problemy seniorów,
- wysoki udział gospodarstw domowych - stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, gdzie głównym powodem udzielenia wsparcia jest bezrobocie,
- niski poziom rozwoju przedsiębiorczości,
- brak infrastruktury społecznej i rekreacyjnej umożliwiającej aktywizację społeczną i kulturową.

Dla przeciwdziałania ww. problemom określono główny cel działań:

Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym społeczności o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej na terenie rewitalizowanym.

Dla osiągnięcia tego celu założono działania nakierowane na:

- Wzrost aktywności społeczności lokalnej i integracji mieszkańców, w tym:
  - i. Aktywizacja i integracja społeczna
  - ii. Zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców obszarów rewitalizowanych,
- Rozwój infrastruktury społecznej i technicznej dla rozwoju społeczno-gospodarczego na terenie rewitalizacji.

Program Rewitalizacji Gminy Gąsawa charakteryzuje się następującymi cechami:

- **Kompleksowość** – program złożony jest z wielu różnorodnych działań wzajemnie powiązanych oraz zachowuje synergię projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Zapewnia synchronizację efektów ich oddziaływania na sytuację kryzysową. Obejmuje realizację przedsięwzięć współfinansowanych z różnych środków (Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności oraz innych środków publicznych lub prywatnych), przy tym uwzględnione są aspekty społeczne oraz gospodarcze, a także

przestrzenno-funkcjonalne i techniczne związane zarówno z danym obszarem, jak i jego otoczeniem.

- Koncentracja – program dotyczy terenów o istotnym znaczeniu dla rozwoju gminy, dotkniętych szczególną koncentracją problemów oraz negatywnych zjawisk kryzysowych.
- Komplementarność – zaplanowano działania w różnych obszarach (społecznym, przestrzennym, technicznym, gospodarczym), pomiędzy którymi zachodzi proces wzajemnego oddziaływania tworząc efekt synergii. Działania są ze sobą związane i ich rezultat w dużej mierze zależy od możliwości realizacji całości. Przede wszystkim zaplanowane działania w sferze społecznej w zakresie integracji i aktywizacji, będą uzależnione od przeprowadzonych działań w sferze technicznej i przestrzenno funkcjonalnej. Ponadto istotna jest możliwość aktywizacji różnych środowisk (różnych grup wiekowych i problemowych) na rzecz wspólnego działania. Zaplanowano również współdziałanie w ramach różnych projektów – współpraca z NGO i wykorzystanie nowych umiejętności w realizacji zajęć aktywizujących w ramach świetlicy środowiskowej, klubu seniora i innych działań realizowanych przez NGO. Projekty będą finansowane z różnych środków: EFRR, EFS, EFRROW, środków publicznych i prywatnych.
- Partnerstwo i partycypacja – program został wypracowywany przez samorząd gminny i poddany dyskusji w oparciu o diagnozę lokalnych problemów. Prace nad przygotowaniem programu oparte były na współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy, w tym szczególnie ze społecznością obszaru rewitalizacji, innymi ich użytkownikami, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi.

2 POWIĄZANIA Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI

Program Rewitalizacji wykazuje powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomie regionalnym i lokalnym.

2.1 Powiązania Programu Rewitalizacji Gminy Gąsawa z dokumentami regionalnymi

Nazwa dokumentu	Opis powiązań
<p>Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+</p>	<p>Zgodnie z założeniami Strategii Rozwoju Województwa Gmina Gąsawa znajduje się w kategorii polityki przestrzennej – obszary wiejskie, dla których oczekiwana rola i znaczenie w rozwoju województwa wiąże się z aktywizacją społeczno-gospodarczą na poziomie lokalnym.</p> <p>W zakresie priorytetowych obszarów Strategii Rozwoju Województwa Program Rewitalizacji Gminy Gąsawa odpowiada obszarom:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Konkurencyjna gospodarka, - Modernizacja przestrzenna wsi i miast, - Nowoczesne społeczeństwo, <p>oraz koresponduje z celami strategicznymi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gospodarka i miejsca pracy, - Dostępność i spójność, - Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi, - Nowoczesny sektor rolno-spożywczy, - Tożsamość i dziedzictwo.
<p>Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020</p>	<p>Zgodnie z zapisami RPO, rewitalizacja społeczno – gospodarcza, a także fizyczna obszarów o dużej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych jest jednym z podstawowych działań mających przyczynić się do minimalizacji występujących na danych obszarach problemów.</p> <p>LPR Gminy Gąsawa jest zgodny z Priorytetem Inwestycyjnym 9b Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich, w ramach którego wsparcie będzie skoncentrowane na podejmowaniu działań zmierzających do ożywienia społeczno – gospodarczego poprzez aktywizację osób zamieszkujących obszary problemowe oraz poprawę warunków uczestnictwa tych osób w życiu społecznym i gospodarczym.</p> <p>Program Rewitalizacji Gminy Gąsawa obejmuje swoim zasięgiem obszar wiejski i wpisuje się w Działanie 7.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność.</p> <p>Program rewitalizacji jest zgodny z Priorytetem Inwestycyjnym 9d „Inwestycje dokonywane w kontekście strategii na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”, którego celem jest ożywienie społeczne i gospodarcze na obszarach objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju. W ramach tego priorytetu realizowana będzie odnowa społeczno – gospodarcza polegająca na rewitalizacji miejscowości wiejskich, co powinno przyczynić się do uruchomienia uśpionych potencjałów społecznych, które przyczynią się do aktywizacji społecznej i zawodowej społeczności</p>

	lokalnych.
Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020	<p>Program Rewitalizacji Gminy Gąsawa wykazuje zgodność z następującymi celami strategicznymi dokumentu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wzrost poziomu życia mieszkańców regionu poprzez zwiększenie dostępności do różnego rodzaju usług społecznych, - Wzrost poziomu aktywności w życiu społecznym, - Wzrost poziomu samodzielności mieszkańców regionu.

Źródło: Opracowanie własne

2.2 Powiązania Programu Rewitalizacji Gminy Gąsawa z dokumentami lokalnymi

Nazwa dokumentu	Opis powiązań
Strategia Rozwoju Powiatu Żnińskiego na lata 2012 – 2022	<p>Wizja rozwoju Powiatu Żnińskiego zawarta w Strategii to „Przyjazny i bezpieczny powiat o silnym kapitale społecznym, kultywujący tradycję i kulturę Pałuk, rozwinięty gospodarczo w oparciu o zasoby przyrodnicze i dziedzictwo historyczno-kulturowe oraz poprzez stworzenie i promocję oryginalnej marki”.</p> <p>Program Rewitalizacji Gminy Gąsawa wpisuje się w cel główny: Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez budowanie kapitału społecznego, dążenie do spójności społecznej rozumianej jako wyrównywanie szans i możliwości rozwoju oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu w ramach którego realizowane są cele operacyjne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Przeciwdziałanie bezrobociu i aktywizacja lokalnego rynku pracy 2) Zapewnienie opieki społecznej, wsparcia osób niepełnosprawnych oraz osób z zaburzeniami psychicznymi, aktywna walka z patologiami i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
STRATEGIA ROZWOJU GMINY GĄSAWA 2008-2020	<p>Zapisy Strategii Rozwoju Gminy Gąsawa na lata 2008 – 2020 wskazują planowanie szerokiego wachlarza przedsięwzięć (społecznych, gospodarczych, przestrzennych i ekologicznych) prowadzących do zapewnienia wszechstronnego rozwoju gminy oraz osiągnięcia poprawy warunków życia mieszkańców. Program rewitalizacji gminy nawiązuje do priorytetu:</p> <p>I. Rozwój przedsiębiorczości lokalnej, gdzie przewidziano zadania w zakresie: wspieranie, sprzyjanie i stymulowanie przedsiębiorczości samodzielności gospodarczej, wykorzystanie istniejącego zaplecza i potencjału pracy (w tym bezrobotnych), tworzenie dobrych miejsc pracy, dostosowanie systemu podatkowego, stypendialnego, ofertowego do potencjalnych inwestorów.</p> <p>II. Tworzenie miejsc pracy, w ramach którego podejmowane będą działania: stymulowanie przedsiębiorczości i samodzielności, kreowanie nowych usług i potrzeb, pomoc organizacyjna, przekwalifikowanie, rozbudzenie, uczenie i wspieranie przedsiębiorczości wśród mieszkańców, szczególnie młodych, zdobywanie nowych umiejętności.</p> <p>III. Wzrost jakości życia mieszkańców gminy, w tym rozwój infrastruktury technicznej, infrastruktury komunalnej oraz wspieranie organizacji i funkcjonowania instytucji służących zaspokajaniu potrzeb, takich jak zdrowie, edukacja, kultura, pomoc społeczna, bezpieczeństwo.</p> <p>IV. Dostosowanie obszarów wiejskich do standardów UE, gdzie zakłada się działania w zakresie: edukacji, przekwalifikowania, wspieranie pozarolniczej aktywizacji</p>

	<p>gospodarczej rolników i ich dzieci, przedsiębiorczości, tworzenie na obszarach wiejskich nowych miejsc pracy i ofert usługowych poza i około rolniczych rozwój zaawansowanego przetwórstwa rolno – spożywczego.</p> <p>V. Edukacja wszystkich, w tym program podnoszenia jakości poziomu oświaty w zakresie: modernizacji i restrukturyzacji szkolnictwa podstawowego oraz ponad podstawowego.</p> <p>VI. Integracja wszystkich, jako odbudowa tradycji i tożsamości społecznej poprzez cele integrujące mieszkańców: ochrona środowiska, bezpieczeństwo, ład i estetyka otoczenia, budowa wspólnej infrastruktury komunalnej, wybory samorządowe, pomoc sąsiedzka, działania w zakresie kultury i ochrony dziedzictwa narodowego: kultywowanie i odbudowa miejscowych tradycji, miejsc symbolicznych, twórczości ludowej, pamięci, języka itp., rozwój demokracji i komunikacji społecznej: tworzenie lokalnych organizacji pozarządowych, uspołecznienie procesów decyzyjnych, uaktywnienie jednostek pomocniczych (sołectw), promocja i budowa pozytywnego wizerunku itp.</p>
<p>STRATEGIA Rozwiązywania Problemów Społecznych GMINY GĄSAWA 2008-2020</p>	<p>Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych służy głównie rozszerzeniu i pogłębieniu form pracy w obszarze polityki socjalnej gminy, realizacji współpracy oraz partnerstwa instytucji i organizacji pozarządowych, jednostek instytucjonalnych takich jak: oświata, służba zdrowia funkcjonujących na terenie gminy.</p> <p>LPR Gminy wpisuje się w cele strategiczne określone w dokumencie: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu</p>
<p>Program Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Gąsawa</p>	<p>PGN zakłada działania wpływające na poprawę efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, w tym obiektów planowanych do rewitalizacji w sołectwach Szelejewo i Obudno.</p>
<p>Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Gąsawa</p>	<p>W „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Gąsawa” cel podstawowy sformułowany jest jako „wielofunkcyjny, zrównoważony rozwój gospodarczy gminy gwarantujący wysoką jakość życia jej mieszkańcom. Cel ten ma być realizowany poprzez wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju w sferach: społecznej, gospodarczej, ekologicznej, przestrzennej.</p>

Źródło: Opracowanie własne

2.3 Zgodność z LSR LGD i Strategią ORSG

Zgodnie z *Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach RPO Województwa Kujawsko-Pomorskiego program rewitalizacji* powinien wykazywać wpływ programu rewitalizacji na wskaźniki określone w Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Żnińskiego oraz Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność LGD Pałuki-Wspólna Sprawa. Stwierdzenie zgodności z powyższymi strategiami oznacza także zgodność z dokumentami Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lat 2014-2020.

Realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Gąsawa wpływać będzie na osiągnięcie wskaźników **Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Żnińskiego** w następujących obszarach:

Cel strategiczny nr I. Harmonijny rozwój gospodarczy z centralnym ośrodkiem w Żninie.

I.1. Wspieranie inwestycji i przedsiębiorczości kreującej nowe miejsca pracy.

I.4. Wspieranie produkcji, dystrybucji i promocji tradycyjnych i lokalnych produktów żywnościowych.

Cel strategiczny nr II. Rozwój infrastruktury technicznej i ochrona walorów środowiska naturalnego.

II.3. Rozbudowa i dostosowanie składników infrastruktury technicznej do wymaganych standardów i potrzeb mieszkańców.

Cel strategiczny nr III. Zapewnienie mieszkańcom wysokiej jakości usług społecznych.

III.4. Rozwój atrakcyjnej oferty kulturalnej dla turystów i mieszkańców ORSG.

Cel strategiczny nr IV. Zapobieganie i ograniczenie skutków negatywnych zjawisk społecznych.

IV.1. Ograniczanie skali i skutków bezrobocia.

IV.2. Zapobieganie i łagodzenie skutków wykluczenia społecznego.

ORSG jako głównych odbiorców projektu rewitalizacji wyznacza osoby bezrobotne oraz zagrożone wykluczeniem społecznym.

W zakresie Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Gąsawa wpływać będzie na osiągnięcie wskaźników w obszarze celów ogólnych:

Cel ogólny 2: Wzrost konkurencyjności obszaru LSR do 2023r.

2.1 Rozbudowa i poprawa standardu infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz rewitalizacja i poprawa estetyki na obszarze LSR do 2023r.,

Cel ogólny 3: Wspieranie włączenia społecznego i aktywizacja mieszkańców obszaru LSR do 2023r.

3.1 Wspieranie włączenia społecznego na obszarze LSR do 2023r.

3 UPROSZCZONA DIAGNOZA GMINY GĄSAWA

SFERA PRZESTRZENNO – FUNKcjONALNA

Gmina Gąsawa jest położona w południowej części powiatu żnińskiego, w południowo-wschodniej części Pałuk oraz południowo – zachodniej części województwa kujawsko - pomorskiego (przy drodze E261 na trasie Świecie – Wrocław). Przez gminę przebiega część Szlaku Piastowskiego. Gmina Gąsawa bezpośrednio sąsiaduje z gminami: Żnin i Rogowo (powiat żniński) oraz Dąbrowa i Mogilno (powiat mogileński).

Gminę zamieszkuje 5232 mieszkańców. Największa liczba ludności gminy zamieszkuje w Gąsawie - 27,66%. Ponadto do najliczniej zamieszkanym należą sołectwa: Szelejewo, Gogółkowo, Łysin, Biskupin.

Tabela 1. Struktura osadnicza Gminy Gąsawa w 2016 r.

Sołectwo	Powierzchnia [ha]	Udział [%]	Ludność [os.]	Udział [%]
Gmina Gąsawa	13548,99	100	5232	100
Annowo	309,53	2,28	232	4,43
Biskupin	665,91	4,91	320	6,12
ChomiąŜa Szlachecka	1236,07	9,12	166	3,17
Drewno	1552,51	11,46	95	1,82
Gąsawa	693,85	5,12	1447	27,66
Głowy	886,73	6,54	51	0,97
Gogółkowo	547,81	4,04	415	7,93
Godawy	179,50	1,32	275	5,26
Komratowo	235,93	1,74	70	1,34
Laski Wielkie	610,72	4,51	218	4,17
Łysin	1270,74	9,38	320	6,12
Marcinkowo Dolne	591,10	4,36	81	1,55
Marcinkowo Górne	404,68	2,99	211	4,03
Nowawieś Pałucka	494,44	3,65	197	3,77
Obudno	1483,98	10,95	309	5,91
Oćwieka	375,11	2,77	115	2,20
Piastowo	268,44	1,98	87	1,66
Pniewy	404,93	2,99	115	2,20
Ryszewko	277,95	2,05	84	1,61
Szelejewo	1059,06	7,82	424	8,10

Źródło: Urząd Gminy w Gąsawie

Gmina charakteryzuje się dogodnym położeniem i dobrym skomunikowaniem w strefie silnego oddziaływania Bydgoszczy (57 km) oraz w bezpośrednim sąsiedztwie korytarzy funkcjonalnych

(o znaczeniu regionalnym i międzynarodowym) drogi krajowej nr 5, stanowiącej główne połączenie między Wrocławiem, Poznaniem, Bydgoszczą i Gdańskiem oraz dróg wojewódzkich nr 251 i 254, jak również w niewielkiej odległości (21 km) od ważnej linii kolejowej Poznań – Toruń – Olsztyn. Ponadto układ drogowy w gminie Gąsawa uzupełnia gęsta sieć dróg: 14 dróg powiatowych – 76,5 km oraz 39 dróg lokalnych – 74,03 km, są to drogi o znaczeniu lokalnym służące miejscowym potrzebom w znacznej części o nawierzchni asfaltowej i w dobrym stanie.

Układ linii autobusowych zapewnia bardzo dobry dostęp do siedziby powiatu żnińskiego – Żnina (21 połączeń). Komunikacja autobusowa zapewnia też kilka połączeń z Bydgoszczą, Toruniem oraz Inowrocławiem. Jednakże dobre skomunikowanie dotyczy przede wszystkim Gąsawy. Połączenia z pozostałymi miejscowościami są znacznie ograniczone - do 2-3 połączeń dziennie, co znacznie utrudnia mieszkańcom ośrodków peryferyjnych dostęp do podstawowych usług społecznych (szkoły, przychodnie, urzędy, itp.) oraz rynku pracy głównych ośrodków.

ZASOBY PRZYRODNICZE I KULTUROWE

Zasoby kulturowe i przyrodnicze należą do bardzo istotnych elementów kształtujących potencjał rozwojowy gminy. Związane są głównie z Obszarem Chronionego Krajobrazu Jezior Żnińskich, który zajmuje 28% powierzchni gminy, które tworzą:

- dwa ciągi jezior rynnowych rynny żnińskiej i koluskiej o dużych walorach rekreacyjnych. Jest to obszar szczególnie cenny ze względu na niepodważalne walory przyrodnicze, wyjątkową różnorodność i walory estetyczne krajobrazu,
- kompleksy leśne towarzyszące najatrakcyjniejszym w gminie jeziorom,
- rezerwat przyrody Źródła Gąsawki,
- pomniki przyrody w postaci rzadkich okazów drzew.

Bardzo istotnym elementem kultury gminy jest Szlak Piastowski, który przebiega przez teren gminy oraz jeden z najbardziej znanych w Europie rezerwat archeologiczny w Biskupinie. Na terenie rezerwatu mieści się Muzeum Archeologiczne, gdzie co roku są organizowane największe w Europie festyny archeologiczne.

Gmina Gąsawa ze względu na to, że leży na Szlaku Piastowskim dysponuje wieloma zasobami przyrodniczymi i antropogenicznymi, które stwarzają bardzo dobre warunki dla rozwoju turystyki. Tym niemniej aktywność koncentruje się w Biskupinie i w niewielkim stopniu w pasie jezior, przez co potencjał turystyczny gminy wykorzystany jest obecnie w niewielkim stopniu.

Wykaz zarejestrowanych zabytków nieruchomych na terenie gminy to oprócz Rezerwatu Archeologicznego w Biskupinie: Kościół parafialny pod wezwaniem św. Marii Magdaleny wraz z dzwonnica w Ryszewku, Zespół pałacowy z połowy XIX w. w miejscowości Obudno, Zespół Dworski

z początku XIX w. w Marcinkowie Górnym, Zespół Dworski z końca XIX w. w Marcinkowie Dolnym, Dwór z 1926 r. w Łysininie, Cegielnia (a obecnie drewniany tartak) z końca XIX w. w Gogółkowie, Dwór z początku XX w. Gogółkowie, Drewniany kościół parafialny pod wezwaniem św. Mikołaja z 1674 r. w Gąsawie, Zespół dworski z trzeciego ćwierćwiecza XIX w. w Chomiąży Szlacheckiej.

Trasa specjalnie uruchomionej dla celów turystycznych kolejki wąskotorowej prowadzi z Gąsawy przez Biskupin i Wenecję do Żnina. Przez gminę Gąsawa, wzdłuż jej najatrakcyjniejszych terenów, biegną cztery szlaki:

- Szlak żółty „Leszka Białego” – szlak pieszy, trasa biegnie od Biskupina przez Marcinkowo Górne, Szelejewo, Oćwiekę i miejscowość Bełki a dalej w kierunku Mogilna,
- Szlak niebieski „Pałucki” – szlak pieszy, biegnący wzdłuż miejscowości Gąsawa, Oćwieka, Chomiąża Szlachecka, Pniewy i Wiktorowo,
- Szlak czerwony „Piastowski” – szlak pieszy, biegnący w gminie od Biskupina przez Marcinkowo Górne w kierunku Rogowa,
- Szlak Piastowski – szlak kołowy, na terenie gminy na trasie szlaku leżą: Biskupin, Gąsawa i Marcinkowo Górne.

Na terenie gminy funkcjonuje jeden obiekt hotelowy o wysokim standardzie - hotel Herbarium w Chomiąży Szlacheckiej (4*) oraz 7 innych obiektów, w tym tylko 4 całoroczne, dysponujące łącznie 989 miejscami, w tym 467 miejscami całorocznymi. Funkcjonuje również 1 pole namiotowe oraz 10 kwater agroturystycznych.

SFERA GOSPODARCZA i TECHNICZNA

Gmina nie posiada scentralizowanych systemów zaopatrzenia w ciepło. Poszczególne obiekty zaopatrywane są w ciepło z kotłowni lokalnych i źródeł indywidualnych. Do ogrzewania wykorzystuje się głównie węgiel kamienny, olej opałowy. Indywidualne ogrzewanie olejowe i gazowe funkcjonuje głównie w Gąsawie, Gogółkowie, Łysininie, Pniewach, Chomiąży Szlacheckiej i Wiktorowie. W pozostałych miejscowościach wykorzystuje się węgiel i drewno.

W gminie nie występują niedobory jakościowe i ilościowe wody. Z sieci wodociągowej korzysta 99,9% mieszkańców gminy. Wszystkie budynki mieszkalne podłączone są do sieci wodociągowej. Na terenie gminy zaopatrzenie w wodę odbywa się na bazie 11 ujęć wody.

Gmina Gąsawa nie posiada własnej grupowej oczyszczalni ścieków. Ścieki odprowadzane są do grupowej mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków w Żninie. Do sieci podłączonych jest 42,9% mieszkańców z terenów sołectw: Biskupin, Chomiąża Szlachecka, Gąsawa, Gogółkowo, Godawy, Komratowo, Laski Wielkie, Łysin, Marcinkowo Górne i Dolne, Obudno, Oćwieka, Szelejewo.

Cechą charakterystyczną struktury użytkowania gruntów w gminie, jest bardzo duży udział użytków rolnych, stanowiący 63,3% ogólnej powierzchni gminy. Lasy stanowią ok. 26,8% ogółu powierzchni gminy.

W gminie Gąsawa liczba gospodarstw prowadzących działalność rolniczą wg danych uzyskanych z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego wynosi 448. Najwięcej gospodarstw zanotowano w grupie gospodarstw małych o powierzchni do 1 ha (30%) oraz o powierzchni powyżej 15 ha (30%), najmniej gospodarstw występuje w przedziale 10 – 15 ha (8%).

Tabela 2. Liczba gospodarstw indywidualnych wg areалу w 2010 r.

Grupy obszarowe	Gospodarstwa rolne	struktura
Ogółem	448	100%
Do 1 ha włącznie	135	30%
1 – 5 ha	85	19%
5 – 10 ha	58	13%
10 – 15 ha	37	8%
15 ha i więcej	133	30%

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych (PSR 2010 r.).

Przeciętna powierzchnia użytków rolnych wynosi 14,65 ha (PSR 2010 r.). Rolnictwo zostało zdominowane przez uprawę zbóż. W hodowli zwierząt gospodarskich najwyższy odsetek zajmuje trzoda chlewna oraz drób.

W gminie Gąsawa w roku 2016 działalność gospodarczą prowadziły łącznie 402 podmioty gospodarcze, w tym 309 to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W latach 2010 – 2016 wystąpił znaczny wzrost aktywności gospodarczej, co przejawiało się wzrostem liczby podmiotów gospodarczych – przybyły 33 podmioty. Wzrost ilości działających podmiotów przekłada się na poprawę ogólnego wskaźnika przedsiębiorczości. Tym niemniej w porównaniu z krajem oraz województwem kujawsko – pomorskim wskaźnik ten jest wciąż niższy, co przedstawia Tabela 3. Jednocześnie widać ponadprzeciętną aktywność NGO, co reprezentuje wskaźnik: fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców, który ma wartość znacznie wyższą niż średnia dla kraju i województwa.

Tabela 3. Podmioty wpisane do rejestru REGON - wskaźniki w 2016 r.

Jednostka terytorialna	podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców
Polska	178,3	77	12,5	3,68
woj. kujawsko – pomorskie	149,8	68	10,9	3,24

Gmina Gąsawa	121,9	59	9,4	5,35
--------------	-------	----	-----	------

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych

W gminie Gąsawa w 2016 roku przeważała działalność w obszarze usług, gdzie dominowały usługi budowlane - 76 oraz handel i naprawa pojazdów - 63 osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w tym zakresie. Warte odnotowania jest również, że w sektorze rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo zarejestrowanych było 26 podmiotów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

SFERA SPOŁECZNA

Obszar gminy w 2016 r. zamieszkiwały 5 232 osoby, z czego nieznacznie większość stanowią mężczyźni. W ostatnich latach systematycznie ubywa mieszkańców, na przestrzeni lat 2011-2016 ubyły 74 osoby.

Tabela 4. Ludność Gminy Gąsawa w latach [os.]

Płeć	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ogółem	5 306	5 296	5 264	5 298	5 244	5 232
Mężczyźni	2 625	2 627	2 616	2 642	2 625	2 619
Kobiety	2 681	2 669	2 648	2 647	2 619	2 613

Źródło: GUS – Bank Danych Lokalnych

Struktura ekonomiczna grup wiekowych wyróżnia się korzystnie na tle województwa i kraju (jest zbliżona do średniej dla powiatu) – Tabela 5. Wciąż występuje tu większy udział ludzi młodych oraz ludności w wieku produkcyjnym. Jednak struktura ta ulega ogólnej tendencji, tj. z roku na rok przybywa osób w wieku poprodukcyjnym - następuje starzenie społeczeństwa, co pokazuje Tabela 6.

Tabela 5. Struktura ekonomicznych grup wieku w 2016 r. [%]

Jednostka terytorialna	wiek przedprodukcyjny	wiek produkcyjny	wiek poprodukcyjny
Gmina Gąsawa	18,8	63,0	18,2
Polska	17,9	61,8	20,2
woj. kujawsko – pomorskie	18,1	62,2	19,8
powiat żniński	18,8	62,3	18,9

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych

Jednak analiza trendu z ostatnich lat wyraźnie pokazuje niekorzystne zmiany. W gminie Gąsawa następuje dość szybkie starzenie się społeczeństwa - na przestrzeni 5 lat liczba osób w wieku produkcyjnym zmalała o 3,3%, natomiast znacząco przybyło osób w wieku poprodukcyjnym (o 18%) - zestawienie w tabeli 6.

Tabela 6. Liczba mieszkańców według ekonomicznych grup wieku w gminie Gąsawa [os.]

Grupa wieku	2011	2012	2013	2014	2015	2016	zmiana
wiek przedprodukcyjny	1 091	1 080	1 054	1 034	1 004	985	-106
wiek produkcyjny	3 410	3 386	3 369	3 368	3 327	3 297	-113
wiek poprodukcyjny	805	830	841	887	913	950	145

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych

Sytuacja na rynku pracy znacząco się poprawiła. Liczba osób bezrobotnych w roku 2016 wyniosła 347 i w stosunku do 2010 zmalała o 117 osób, w tym bezrobotnych kobiet było 221 a mężczyzn o 126. Widać, że bezrobocie wśród kobiet jest wciąż bardzo wysokie.

Tabela 7. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na terenie gminy Gąsawa[%]

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ogółem	13,7	14,4	14,0	15,0	12,1	10,7	10,5
mężczyźni	10,2	11,1	10,6	11,6	8,8	7,4	7,1
kobiety	17,9	18,1	18,1	19,1	15,9	14,7	14,6

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych

Pomimo poprawy, udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym zarejestrowanych na terenie gminy Gąsawa jest wyraźnie wyższy niż dla województwa kujawsko – pomorskiego (7,6) oraz kraju (5,6) jak i dla powiatu żnińskiego (9,0).

Bazę dydaktyczną szkół na terenie gminy stanowi 1 budynek szkolny w Gąsawie, który jest siedzibą szkoły podstawowej oraz 1 budynek szkolny w Laskach Wielkich, który jest siedzibą szkoły podstawowej. W miejscowości Szelejewo znajduje się oddział zamiejscowy Szkoły Podstawowej w Gąsawie, który ulokowany jest w 2 budynkach. Bazę przedszkola samorządowego stanowi 1 budynek w Gąsawie, gdzie opieką objętych jest 120 dzieci oraz 1 budynek oddziału przedszkolnego w Laskach Wielkich, działający przy szkole podstawowej.

Na terenie gminy opieką społeczną zajmują się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gąsawie, który realizuje ustawowo zadania własne i zlecone oraz Środowiskowy Dom Samopomocy z siedzibą w Żninie, który koncentruje się głównie na osobach starszych i chorych. W gminie brak jest takich placówek jak noclegownia, mieszkania socjalne czy kluby integracji społecznej.

W roku 2016 w porównaniu z rokiem 2015 zmalała liczba rodzin korzystających z pomocy o 4,26%, a liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy o 6,35%. Natomiast wzrosła liczba osób korzystających z posiłków – o 9,09%. Znacząco wzrosła również liczba osób, którym przyznano zasiłek okresowy – o ponad 46% oraz liczba osób, którym przyznano zasiłek stały – o ponad 83%.

Tabela 8. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej

Wyszczególnienie	2015	2016
Liczba rodzin korzystających z pomocy	141	133
Liczba osób w rodzinach	457	428
Liczba dzieci	230	219
Liczba osób korzystających z posiłku	99	108
Liczba osób, którym przyznano zasiłek okresowy	37	54
Liczba osób, którym przyznano zasiłek stały	6	11
Dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	393	416

Źródło: GOPS w Gąsawie

Głównym powodem otrzymywania pomocy jest bezrobocie i ubóstwo. Stanowi to odpowiednio 57,8% i 61,5% ogółu rodzin, którym przyznano pomoc. Ponadto w gminie wparcia wymagają również osoby niepełnosprawne oraz dotknięte długotrwałą chorobą, a także narasta problem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Natomiast prawie nie występują problemy przemocy w rodzinie czy alkoholizmu.

Tabela 9. Powody przyznania pomocy społecznej

Wyszczególnienie	2015	2016
ubóstwo	88	83
bezrobocie	106	78
niepełnosprawność	25	26
długotrwała choroba	37	39
wielodzietność lub potrzeba ochrony macierzyństwa	20	17
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gosp. domowego	19	22
przemoc w rodzinie	1	0
alkoholizm	4	2

Źródło: GOPS w Gąsawie

Jak pokazano w tabeli 3, w gminie Gąsawa działa wiele organizacji niekomercyjnych takich jak fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne. Organizacją życia kulturalnego na terenie gminy zajmuje się głównie Gminny Ośrodek Kultury w Gąsawie, w skład którego wchodzi Biblioteka Publiczna w Gąsawie z filią w Laskach Wielkich. Gminny Ośrodek Kultury w Gąsawie zajmuje się edukacją kulturalną i wychowaniem przez sztukę, tworzeniem warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz zainteresowaniem sztuką i wiedzą - rozwojem regionalnych tradycji ludowych, tworzeniem warunków dla rozwoju folkloru, rękodzieła artystycznego i ludowego, rozpoznawaniem, rozbudzaniem i zaspakajaniem potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych i rekreacyjno - sportowych społeczeństwa ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży.

Przy szkole w Gąsawie działa Uczniowski Klub Sportowy „Tarpany”, skupiający 45 uczniów. Działa tu również Ludowy Klub Sportowy – znany na arenie ogólnokrajowej, dzięki uczestnictwu w rozgrywkach o Mistrzostwo Polski w hokeju na trawie, a także Klub Sportowy Sokół Gąsawa. W gminie organizowanych jest wiele imprez o charakterze kulturalnym i sportowym, przyciągającym liczną rzeszę uczestników również spoza terenu gminy.

Podsumowanie

Czynniki mające negatywny wpływ dla rozwoju gminy:

- głównym powodem przyznawania pomocy społecznej jest ubóstwo – ponad 61,5% przypadków,
- wysoki wskaźnik dzieci, na które rodzice otrzymują pomoc – prawie 41,5% dzieci w gminie,
- znaczący udział kobiet w grupie osób bezrobotnych,
- pomimo dobrze funkcjonującej sieci transportu autobusowego pojawia się problem komunikacji w miejscowościach peryferyjnych oddalonych od Gąsawy,
- ponad połowa mieszkańców gminy nie jest podłączona do sieci kanalizacyjnej,
- pomimo wzrostu liczby przedsiębiorstw na terenie gminy, przedsiębiorczość jest wciąż dużo mniejsza niż średnia dla kraju i województwa,
- pomimo korzystnych warunków rozwoju rolnictwa, brak przedsiębiorstw rolnych i przemysłu przetwarzania płodów rolnych,
- niewielkie wykorzystanie potencjału turystycznego gminy (mała liczba oferty hotelowej i turystycznej) - aktywność ta koncentruje się głównie w Biskupinie,
- szybko starzejące się społeczeństwo - liczba osób starszych systematycznie wzrasta.

4 OBSZAR ZDEGRADOWANY GMINY

4.1 Analiza wskaźnikowa pod kątem występowania problemów społecznych

Delimitacja obszaru zdegradowanego na obszarze Gminy Gąsawa nastąpiła poprzez zbadanie wszystkich sołectw pod kątem występowania stanu kryzysowego. Na terenie gminy występują sołectwa: Annowo, Biskupin, ChomiąŜa Szlachecka, Drewno, Gąsawa, Godawy, Gogółkowo, Głowy, Komratowo, Laski Wielkie, Łysin, Marcinkowo Górne, Marcinkowo Dolne, Nowawieś Pałucka, Obudno, Oćwieka, Piastowo, Pniewy, Ryszewko, Szelejewo. Sołectwa zostały podzielone na dwie grupy.

Do wyliczenia wartości wskaźników posłużyły dane zebrane przez Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Kolorem zaznaczono wartości powyżej średniej dla gminy.

GRUPA 1. Annowo, ChomiąŜa Szlachecka, Drewno, Gąsawa, Godawy, Gogółkowo, Głowy, Komratowo, Laski Wielkie, Nowawieś Pałucka.

- Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze
- Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku

Tabela 10. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej – grupa 1

Sołectwo	Liczba dzieci do 17 lat	Liczba dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym	Liczba bezrobotnych	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym	Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku
Gmina Gąsawa	985	416	3 297	357	10,83%	42,23%
Annowo	50	18	143	9	6,29%	36,00%
ChomiąŜa Szlachecka	24	11	106	7	6,60%	45,83%
Drewno	17	6	61	7	11,48%	35,29%
Gąsawa	235	87	948	80	8,44%	37,02%
Głowy	10	9	32	3	9,38%	90,00%
Gogółkowo	95	35	264	47	17,80%	36,84%
Godawy	60	15	168	8	4,76%	25,00%
Komratowo	17	4	41	4	9,76%	23,53%
Laski Wielkie	40	8	134	12	8,96%	20,00%
Nowawieś Pałucka	34	11	126	12	9,52%	32,35%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Gąsawa

Koncentracja jednocześnie dwóch problemów społecznych, których wskaźniki przekraczają średnią dla gminy nie występuje w żadnym z sołectw.

Grupa 2. Biskupin, Łysin, Marcinkowo Górne, Marcinkowo Dolne, Obudno, Oćwieka, Piastowo, Pniewy, Ryszewko, Szelejewo.

Sołectwa zostały zbadane pod kątem występowania problemów społecznych poniższymi wskaźnikami:

- Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze,
- Udział gospodarstw domowych - stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem.

Tabela 11. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej – grupa 2

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym	Liczba gospodarstw domowych	Liczba gospodarstw domowych - stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	Udział gospodarstw domowych - stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem
Gmina Gąsawa	5232	950	1305	133	18,16%	10,19%
Biskupin	320	48	81	8	15,00%	9,88%
Marcinkowo Dolne	81	20	21	2	24,69%	9,52%
Łysin	320	52	83	4	16,25%	4,82%
Marcinkowo Górne	211	42	54	4	19,91%	7,41%
Obudno	309	61	77	21	19,74%	27,27%
Oćwieka	115	32	29	2	27,83%	6,90%
Piastowo	87	15	22	2	17,24%	9,09%
Pniewy	115	23	29	5	20,00%	17,24%
Ryszewko	84	14	21	6	16,67%	28,57%
Szelejewo	424	82	106	17	19,34%	16,04%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Gąsawa

Koncentracja jednocześnie dwóch problemów społecznych których wskaźniki przekraczają średnią dla gminy występuje w sołectwach: Obudno, Pniewy i Szelejewo.

4.2 Analiza sołectw, w których zidentyfikowano problemy społeczne pod kątem występowania w nich przestrzeni zdegradowanych lub niekorzystnych zjawisk w sferze pozaspołecznej

Dalsza delimitacja nastąpiła poprzez badanie wytypowanych sołectw pod kątem występowania przestrzeni zdegradowanych. Na terenie sołectw Obudno, Pniewy, Szelejewo nie występują przestrzenie zdegradowane.

Zatem ww. sołectwa zbadano pod kątem występowania, co najmniej jednego z negatywnych zjawisk w obszarze gospodarczym i/lub przestrzenno-funkcjonalnym i/lub technicznym. W tym celu zastosowano dodatkowy wskaźnik negatywne zjawisko w sferze gospodarczej: liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym, zestawiono w tabeli 12. Zjawiskiem niekorzystnym jest gdy wskaźnik ten przyjmuje wartość niższą niż średnia gminy, co oznacza niższą przedsiębiorczość, co powoduje również szereg negatywnych konsekwencji w sferach społecznych, przede wszystkim większe bezrobocie, mniej atrakcyjne miejsca pracy i mniejsze dochody, a w konsekwencji też większe uzależnienie od pomocy społecznej.

Tabela 12. Występowanie niekorzystnych zjawisk w innych sferach

Sołectwo	Ilość występujących zjawisk problemowych w sferze społecznej	Liczba podmiotów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą	Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym
Gmina Gąsawa	-	309	9,37
Obudno	2	10	5,37
Pniewy	2	10	15,87
Szelejewo	2	18	7,06

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Gąsawa

W sołectwie Pniewy nie zidentyfikowano negatywnych zjawisk w innych sferach. Zdiagnozowano je na terenie sołectw Obudno i Szelejewo, tym samym przeprowadzona analiza wskaźnikowa pod kątem występowania stanu kryzysowego wykazała, że obszarami zdegradowanymi w gminie są sołectwa: Obudno i Szelejewo. Obszary te zamieszkuje łącznie 14,01% ludności gminy i zajmują one 18,77% powierzchni.

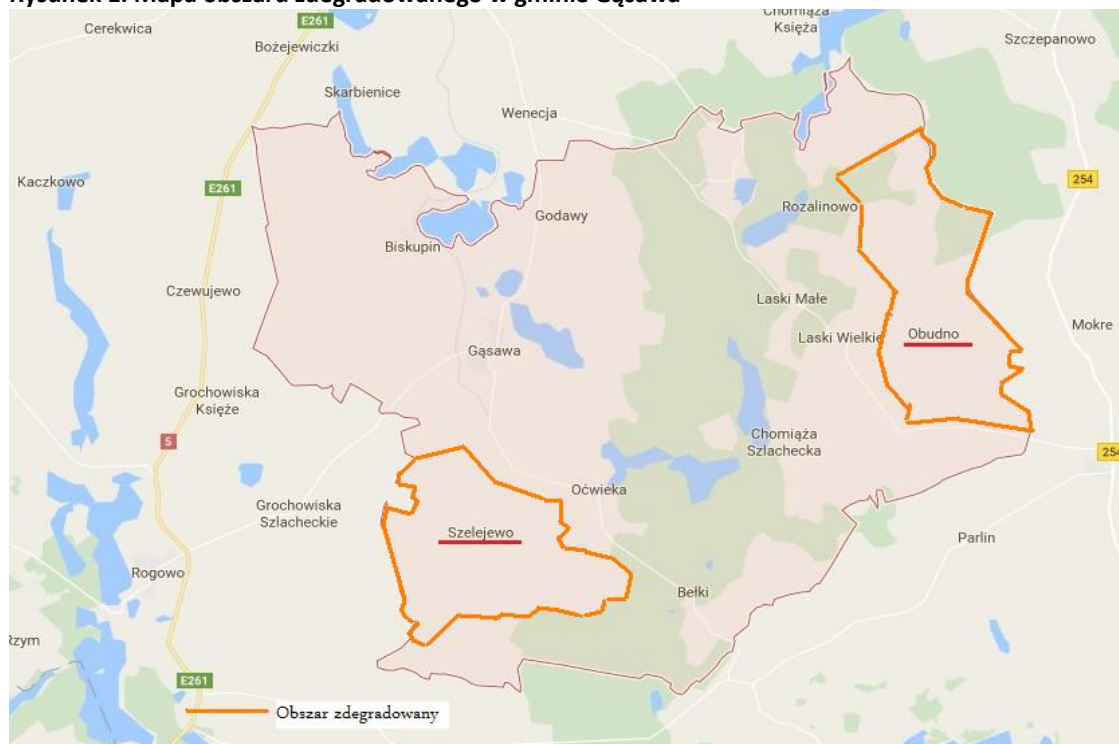
Tabela 13. Obszar zdegradowany gminy Gąsawa

Sołectwo	Powierzchnia [ha]	Udział [%]	Ludność w 2016r. [os.]	Udział [%]
obszar zdegradowany	2543,04	18,77%	733	14,01%
Obudno	1483,98	10,95%	309	5,91%
Szelejewo	1059,06	7,82%	424	8,10%

Źródło: Danych z Urzędu Gminy Gąsawa

Rysunek 1 przedstawia poglądowo lokalizację obszarów zdegradowanych w obrębie gminy Gąsawa.

Rysunek 1. Mapa obszaru zdegradowanego w gminie Gąsawa

Źródło: Opracowanie własne

5 OBSZAR REWITALIZACJI GMINY

W myśl art. 10 Ustawy o rewitalizacji i „Zasad programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych” obszarem rewitalizacji jest obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk (społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych), na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy.

Wyznaczony obszar zdegradowany nie przekracza limitu 30% mieszkańców oraz 20% powierzchni, tym samym obszar rewitalizacji wyznaczono w ramach obszaru zdegradowanego. **Ostatecznie obszar rewitalizacji w Gminie Gąsawa stanowią dwa obszary, są to: sołectwo Obudno i sołectwo Szelejewo.**

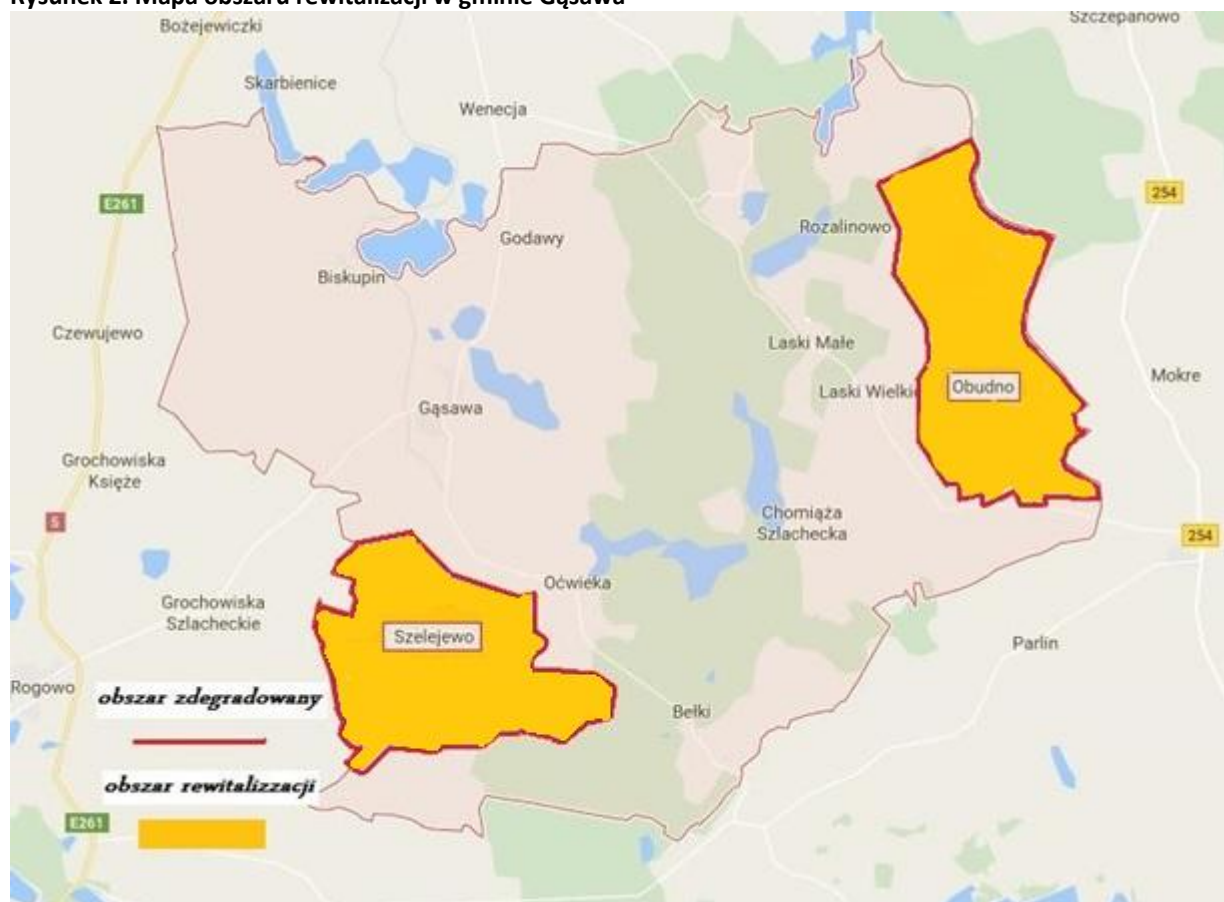
Tabela 14. Obszar rewitalizacji gminy Gąsawa

Sołectwo	Powierzchnia [ha]	Udział [%]	Ludność w 2016r. [os.]	Udział [%]
Obszar rewitalizacji	2543,04	18,77	733	14,01
Obudno	1483,98	10,95	309	5,91
Szelejewo	1059,06	7,82	424	8,10

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Gąsawa

Rysunek 2. przedstawia poglądowo lokalizację obszarów rewitalizacji w obrębie gminy Gąsawa. Szczegółowe granice obszaru zaznaczano na mapie stanowiącej załącznik 1 i 2.

Rysunek 2. Mapa obszaru rewitalizacji w gminie Gąsawa

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z „Zasadami programowania ...” działania rewitalizacyjne w wyznaczonym obszarze rewitalizacji koncentrować się będą na kierunku rewitalizacji:

Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej

Sołectwa Obudno i Szelejewo spełniają warunki określone dla powyższego celu:

- a) wykazują wyższy od przeciętnej w gminie wskaźnik osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej – tabela 11,
- b) lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących.

Lokalny samorząd posiada listy intencyjne od Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz organizacji pozarządowych, wykazujące zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących.

6 DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI

Obudno

Sołectwo położone jest na peryferiach gminy, w jej wschodniej części. Sołectwo Obudno zamieszkuje 309 mieszkańców, z czego 52% stanowią kobiety, a 48% mężczyźni. W latach 2011-2016 liczba mieszkańców zmalała o 8,4%. Współczynnik feminizacji we wsi wynosi 107 i jest porównywalny do współczynnika feminizacji dla województwa kujawsko-pomorskiego oraz porównywalny do współczynnika dla całej Polski. Struktura ekonomiczna przedstawia się następująco:

- Ludność w wieku przedprodukcyjnym: 20,1% (62 os.),
- Ludność w wieku produkcyjnym: 60,2% (186 os.),
- Ludność w wieku poprodukcyjnym: 19,7% (61 os.).

Sołectwo boryka się z problemem wyludniania oraz szybko starzejącego się społeczeństwa. W latach 2011-2016 ubyło ok. 8,7% mieszkańców. Jednocześnie w tym czasie przybyło ok. 3% osób w wieku poprodukcyjnym, co powoduje wysoki poziom obciążenia demograficznego - na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 66 osób w wieku nieprodukcyjnym.

W sołectwie notuje się wysoki poziom bezrobocia. Osoby bezrobotne stanowią 17,7% ludności w wieku produkcyjnym, co jest wynikiem dużo gorszym niż średnia dla gminy (10,83%). Wśród osób bezrobotnych 21 to osoby długotrwale bezrobotne. Konsekwencją wysokiego bezrobocia jest duża liczba osób potrzebujących wsparcia i pomocy materialnej. W 2016 r. ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej korzystało 21 gospodarstw domowych (ok. 27,3%) oraz 68 osób, co stanowi 22,0% mieszkańców sołectwa. W porównaniu do gminy (8,2%) jest to wynik zdecydowanie niekorzystny. Głównym powodem przyznawania pomocy było bezrobocie (14 os.) oraz ubóstwo (11 os.).

Obudno jest typowym sołectwem po-PGR-wskim, gdzie występuje zwarta zabudowa oraz nieliczne budynki jednorodzinne i kilka niewielkich budynków wielorodzinnych. Po upadku PGR część budynków została przekształcona na cele mieszkaniowe, głównie są to budynki wielorodzinne. Upadek PGR-ów pociągnął za sobą całą gamę problemów, co związane było z miejscami pracy dla większości

mieszkańców. Zmiany w sferze gospodarczej dotyczyły przede wszystkim ograniczenia produkcji, co spowodowało drastyczne ograniczenie miejsc pracy i masowe zwolnienia, co powodowało z kolei rosnące bezrobocie wśród mieszkańców pegeerowskiej wsi. Spadek popytu na pracę, w założeniach przejściowy, okazał się jednak mieć charakter trwały. Barię dla jakichkolwiek zmian był przede wszystkim brak alternatywnych możliwości zatrudnienia – PGR-y były częstokroć jedynymi pracodawcami na danym terenie, a nowi inwestorzy nie wykazywali zbytniego zainteresowania lokowaniem swoich „biznesów” na terenach popegeerowskich (poza nielicznymi wyjątkami). Powstała nadwyżka podaży pracy nie była wchłaniana przez rynek, głównie z powodu niskich, bądź braku jakichkolwiek kwalifikacji zawodowych byłych pracowników PGR-ów. Bezrobociu towarzyszyło ogromne zubożenie społeczności. Utrata pracy i brak sukcesów w poszukiwaniu nowego zajęcia nie skłaniały do zwiększonego wysiłku, ponieważ byłym pegeerowcom wypłacano comiesięczne zasiłki – tzw. kuroniówki. Wraz z ustaniem świadczeń uzależnione od nich osoby, oduczone pracy, popadały w coraz większą apatię, często alkoholizm. W rodzinach byłych pracowników PGR-ów wzrastało natężenie zjawisk patologicznych. Część osób przeszła na wcześniejsze emerytury, których wysokość była relatywnie niska. Wśród byłych pracowników PGR-ów dominowały uczucia rozczarowania i wyrządzonej krzywdy, które były częstokroć przekazywane z pokolenia na pokolenie. Generalną cechą społeczności popegeerowskich stała się bierność i bezradność społeczna.

W Obudnie występują tożsame problemy - duży poziom bezrobocia, które jest wynikiem zmniejszenia zakresu działalności dawnego PGR (zrezygnowano z hodowli trzody chlewnej na rzecz bydła), a także automatyzacji większości procesów wykonywanych do tej pory przez człowieka. Biorąc pod uwagę, że większość mieszkańców Obudna pracowała w PGR „z dziada pradziada”, to po utracie pracy nie byli w stanie znaleźć innej pracy i odnaleźć się w nowych warunkach. Tym samym zrodził się kolejny problem jakim jest nadmierne uzależnienie od pomocy społecznej. Panujący ogólnie zastój, a nawet regres wsi popegeerowskich w efekcie doprowadził do alienacji i wykluczenia zamieszkujących je lokalnych społeczności. Wykluczenie to, oprócz wymiaru społecznego, przejawia się w aspekcie ekonomicznym (bariera finansowa w dostępie do dóbr i usług), a także przestrzennym (fizyczne oddalenie od dużych ośrodków miejskich oraz brak bądź bardzo ograniczona komunikacja środkami transportu publicznego). Problem zdegradowanych społeczności popegeerowskich wymaga wdrożenia kompleksowych rozwiązań integrujących działania wielu aktorów życia lokalnego (od służb pomocy społecznej po sektor edukacji i kultury).

Według danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa (NID) z dnia 15.12.2017 na obszarze wsi Obudno znajdują się 3 zabytkowe obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- Założenie dworsko-parkowe, poł. XIX, k. XIX w., nr rej.: 147/A z 15.06.1985

- Pałac z poł. XIX w., nr rej.: 147/A z 15.06.1985
- Park z poł. XIX w. o pow. 3ha., gdzie nadal można podziwiać aleje: modrzewiową, brzoźową, leszczynową, świerkową, czy też grabową obiegającą dookoła założenie parkowe. Cenny starodrzew reprezentowany jest przez typowe parkowe gatunki. Spotkamy tu także gatunki egzotyczne, m.in. dwupniowe robinie akacjowe, oraz miłorzęby dwuklapowe, przypominające żywą skamielinę.

Na obszarze rewitalizacji występuje szereg zdegradowanych obiektów, co jest wynikiem likwidacji PGR. Oprócz zaniedbanego parku i pałacu, które coraz bardziej niszczej, również pozostałe budynki byłego PGR obecnie nie są w pełni wykorzystywane, a wiele z nich uległo całkowitej degradacji aż do zawalenia. W obszarze wsi znajdują się również zdegradowane boisko trawiaste wraz z budynkami oraz niewykończony budynek mieszkalny, którego budowę przerwano i porzucono. Budynek ten choć nie należy do gminy, nadaje się do adaptacji na mieszkania socjalne lub dom opieki. Jedynym mieniem gminnym na terenie Obudna jest niewielka świetlica, obecnie w nienajlepszym stanie, wymagająca doinwestowania. W sołectwie nie ma też atrakcyjnych terenów publicznych, w tym terenów dostosowanych do potrzeb osób starszych czy niepełnosprawnych.

Przez wieś Obudno nie przechodzi żadna droga publiczna zaliczana do kategorii wojewódzkiej lub wyższej. Wieś jest położona na peryferiach gminy i jest źle skomunikowana. Przez wieś Obudno przebiega asfaltowa droga powiatowa bez pobocza o złym stanie nawierzchni, która łączy wieś z siedzibą samorządu gminy (Gąsawa oddalona o 13 km), w szczególności umożliwia dojazd do szkoły w Laskach Wielkich oddalonej od centrum wsi o 3 km. Zarówno do szkoły jak i do sklepów mieszkańcy docierają często pieszo lub rowerem, dlatego bardzo potrzebne jest uporządkowanie drogi i budowa ścieżki pieszo-rowerowej, co znacznie poprawiłoby bezpieczeństwo i ułatwiło komunikację, w tym zachęcenie turystów do odwiedzenia ciekawego (pomimo zaniedbań) zespołu zabytków. Pozostałe drogi w sołectwie są nieutwardzone i okresowo trudne do przejechania.

Gleby są tu mało urodzajne, dominują gleby V i VI klasy bonitacyjnej, co nie sprzyja produkcji rolnej. Zasadne jest także rozważenie wprowadzenia specjalnych upraw opartych o odpowiednie rośliny, np. zioła, co pomimo iż wymaga specjalistycznej wiedzy, mogłoby być atrakcyjną formą aktywizacji mieszkańców z uwagi na niskie skażenie środowiska przyrodniczego i oddalenie od szlaków komunikacyjnych. W północnej części sołectwa występują złoża kruszywa (piasków różnoziarnistych), które są częściowo eksploatowane.

Tabela 15. OR Obudno – negatywne zjawiska w innych sferach

Problem	Opis
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	
Niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę społeczną	Sołectwo nie posiada obiektów infrastruktury społecznej: szkoły, domu kultury, biblioteki, (lub ich placówki filialnej) ani infrastruktury sportowej (sala gimnastyczna, boisko, siłownia, itp.), ścieżki rowerowej w odległości mniejszej niż 1,5 km od jej centrum (najbliższa infrastruktura tego typu znajduje się w odległości 3,1 km). Brak targowiska i miejsca dla organizacji festynów plenerowych. Istniejąca świetlica wiejska wymaga gruntownego remontu i doposażenia (w tym modernizacji energetycznej).
Zdegradowane tereny po PGR	Na obszarze sołectwa działały PGR, które dawały pracę ponad 40 osobom, a które obecnie muszą szukać pracy poza sołectwem. Tereny zajmowane przez PGR są obecnie bardzo zaniedbane, występują liczne zaniedbania i chaos na terenie sołectwa, większość budynków jest nieużytkowana i ulega degradacji. PGR funkcjonował na bazie dawnego folwarku, gdzie był duży dwór szlachecki oraz park ze starodrzewem. Na skutek rozwiązania PGR oraz utraty miejsc pracy, pozostały opuszczone budynki mieszkalne, które częściowo nadają się do zagospodarowania, np. na mieszkania socjalne.
Niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną	Niewystarczający zasięg kanalizacji sanitarnej grawitacyjno-tłocznej. Zły stan dróg utrudnia komunikację – grząski teren, w szczególności problem mają osoby starsze i niepełnosprawne.
Problemy komunikacyjne	Niewystarczająca liczba kursów komunikacyjnych umożliwiających mieszkańcom dojazd do instytucji lokalnych, szkół, przychodni czy pracy w Żninie oraz w ośrodkach znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie tj. w Mogilnie i Bydgoszczy
Sfera techniczna	
Degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych	Istniejąca świetlica wymaga gruntownego remontu. Postępująca degradacja budynku po byłej szkole, którego gmina nie może utrzymywać z braku środków finansowych.
Sfera gospodarcza	
Klimat aktywności gospodarczej	Na terenie sołectwa jest zarejestrowana niewielka liczba przedsiębiorstw (10) - wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym wynosi 5,37 przy średniej dla gminy 9,37, co znacznie ogranicza podaż miejsc pracy.

Źródło: Opracowanie własne

Podsumowanie występujących problemów:

- ✓ Znaczny spadek liczby mieszkańców,
- ✓ Wysoki odsetek osób w wieku poprodukcyjnym – starzejące się społeczeństwo,
- ✓ Wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej,
- ✓ Niski wskaźnik przedsiębiorczości oraz niski potencjał rolnictwa (gleby niskiej bonitacji),
- ✓ Brak dostatecznej infrastruktury społecznej, w tym brak odpowiednio zagospodarowanego i wyposażonego miejsca do prowadzenia działań społecznych skierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym seniorów.

Szelejewo

Sołectwo położone jest w zachodniej części gminy w niewielkiej odległości (4 km) od siedziby gminy - Gąsawy. Sołectwo Szelejewo zamieszkuje 424 mieszkańców i pod względem ludności jest to największa po Gąsawie wieś gminy. W latach 2011-2016 liczba mieszkańców wzrosła nieznacznie – przybyły 3 osoby. Współczynnik feminizacji we wsi wynosi 98 i jest mniejszy od średniej województwa kujawsko-pomorskiego oraz kraju. Struktura ekonomiczna przedstawia się następująco:

- Ludność w wieku przedprodukcyjnym: 20,5% (87os.),
- Ludność w wieku produkcyjnym: 60,2% (255 os.),
- Ludność w wieku poprodukcyjnym: 19,3% (82os.).

Liczba ludności sołectwa w ostatnich 6 latach była dość stabilna, od roku 2011 przybyło 3 mieszkańców, co jest zjawiskiem korzystnym w stosunku do całej gminy, gdzie mieszkańców ubyło. Jednak struktura ekonomiczna mieszkańców jest niekorzystna. Obecnie na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 66 osób w wieku nieprodukcyjnym, co związane jest głównie z malejącą liczbą dzieci oraz wysokim odsetkiem osób w wieku poprodukcyjnym. Szczególnie widoczne jest szybkie starzenie się społeczeństwa, w latach 2011-2016 przybyło ok 7% mieszkańców w wieku poprodukcyjnym (29 osób).

W sołectwie notuje się wysoki poziom bezrobocia. Osoby bezrobotne stanowią 13,7% ludności w wieku produkcyjnym. Wśród osób bezrobotnych 24 to osoby długotrwale bezrobotne, tj. 68,6% ogólnej liczby bezrobotnych. Konsekwencją wysokiego bezrobocia jest duża liczba osób potrzebujących wsparcia i pomocy materialnej. W 2016 r. ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej korzystało 17 gospodarstw domowych (ok. 16%) i 42 osoby, co stanowi ok 10% mieszkańców sołectwa. W porównaniu do gminy (8,2%) jest to wynik niekorzystny. Głównym powodem przyznawania pomocy było bezrobocie (7 os.) oraz ubóstwo (6os.).

Przez Szelejewo nie przechodzi żadna droga publiczna zaliczana do kategorii wojewódzkiej lub wyższej. Przez wieś przebiega asfaltowa droga powiatowa bez pobocza o złym stanie nawierzchni, która łączy wieś z gminą.

W sołectwie występują gleby o dobrej przydatności dla rolnictwa, dominują gleby II-III klasy bonitacyjnej, co sprzyja produkcji rolnej. Zasadny jest także rozwój przetwórstwa rolno - spożywczego opartego o lokalną bazę surowcową (warzywnictwo, sadownictwo) oraz z uwagi na niskie skażenie środowiska przyrodniczego i oddalenie od szlaków komunikacyjnych, produkcja zdrowej żywności.

Tabela 16. OR Szelejewo – negatywne zjawiska w innych sferach

Problem	Opis
Sfera gospodarcza	

Klimat aktywności gospodarczej	Na terenie sołectwa jest zarejestrowana niewielka liczba przedsiębiorstw (18) - wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym wynosi 7,06 przy średniej dla gminy 9,37, co znacznie ogranicza podaż miejsc pracy
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	
Niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę społeczną w odległości mniejszej niż 1,5 km od centrum sołectwa	Sołectwo nie posiada obiektów infrastruktury społecznej: domu kultury, biblioteki, (lub ich placówki filialnej), w odległości mniejszej niż 1,5 km od jej centrum (najbliższa infrastruktura tego typu znajduje się w odległości 4,1 km) Brak targowiska i miejsca dla organizacji festynów plenerowych. Istniejąca świetlica wiejska wymaga rozbudowy, gruntownego remontu i doposażenia (w tym modernizacji energetycznej).
Zdegradowane tereny po PGR	Na obszarze sołectwa działały PGR, które dawały prace ponad 40 osobom, które obecnie muszą szukać pracy poza sołectwem. Tereny zajmowane przez PGR są obecnie bardzo zaniedbane, większość budynków jest nieużytkowana i ulega degradacji. PGR funkcjonował na bazie dawnego folwarku, gdzie był duży dwór szlachecki oraz park ze starodrzewem.
Problemy komunikacyjne	Niewystarczająca liczba kursów komunikacyjnych umożliwiających mieszkańcom dojazd do instytucji lokalnych, szkół i pracy w Żninie oraz w ośrodkach znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie tj. w Mogilnie i Bydgoszczy
Sfera techniczna	
Degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych	Postępuje degradacja obiektów sportowych, które wymagają dostosowania do wymagań zajęć z dziećmi i osobami niepełnosprawnymi.
Zły stan techniczny dróg	Droga Gminna wymaga modernizacji.

Źródło: Opracowanie własne

Podsumowanie występujących problemów:

- ✓ Szybko starzejące się społeczeństwo, wysoki odsetek osób w wieku poprodukcyjnym - seniorów,
- ✓ Wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej,
- ✓ Niski wskaźnik przedsiębiorczości,
- ✓ Brak odpowiednio zagospodarowanego i wyposażonego miejsca do prowadzenia działań społecznych skierowanych do seniorów.

7 WIZJA STANU OBSZARU REWITALIZACJI

Zidentyfikowane problemy:

Program działań wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego odnosi się do wszystkich sfer, w których zdiagnozowano problemy. Na obszarze rewitalizacji zdiagnozowano dwa główne problemy społeczne: starzejące się społeczeństwo oraz wysoki udział gospodarstw domowych - stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej. Natomiast w sferze gospodarczej problemem jest niski poziom rozwoju przedsiębiorczości.

Sposób rozwiązania zidentyfikowanych problemów:

Przyjęta koncepcja przeciwdziałania zdiagnozowanym problemom zakłada realizację komplementarnych działań z zakresu aktywizacji społecznej i gospodarczej gminy, co powinno wpłynąć na zmianę postaw i w konsekwencji na wzrost aktywności i tym samym poprawę sytuacji społecznej i ekonomicznej mieszkańców obszarów rewitalizacji. Podstawowym działaniem rewitalizacyjnym będzie zwiększenie aktywności społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym ze względu na wiek, a więc osób starszych oraz aktywności zawodowej i gospodarczej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym bezrobotnych (osoby najczęściej korzystające z pomocy społecznej).

Ponieważ jednym z problemów obszarów rewitalizacji jest wysoki udział gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej, ważnym elementem poprawy sytuacji będzie zwiększenie aktywności gospodarczo-zawodowej. W tym zakresie planowane są szkolenia w zakresie podniesienia kompetencji i nabycia nowych umiejętności. Planuje się realizację szeregu warsztatów i kursów zawodowych oraz spotkania i warsztaty z ekspertami i konsultantami, którzy pomogą określić zakres potrzeb poszczególnych mieszkańców jak i wspomogą w realizacji założonych planów rozwojowych. Istotnym elementem zwiększenia aktywności gospodarczo-zawodowej, będzie zmiana nastawienia do swoich możliwości, co znacznie ogranicza wprowadzanie zmian, w tym zachęcenie do podjęcia indywidualnej działalności gospodarczej, w szczególności opartej o produkty lokalne i usługi rzemieślnicze m.in. w zakresie budownictwa, w tym szkolenia specjalistyczne: zbrojarz, tynkarz, cieśla, itp.,

Dla przeciwdziałania problemom starzejącego się społeczeństwa zaplanowano stworzenie oferty aktywizującej i integrującej społeczeństwo. Realizowane to będzie poprzez zajęcia takie jak: koła zainteresowań, zajęcia kulinarne związane z tradycją regionu, zajęcia sportowe dla seniorów. Działania będą realizowane przez zatrudniony personel (animador kultury, opiekun świetlicy, trener), prowadzący zajęcia w ramach świetlicy wiejskiej. W tym zakresie prowadzone będą także zajęcia z aktywizacji

ruchowej, w postaci specjalnych zajęć dla seniorów, oraz osób niepełnosprawnych, wraz ze szkoleniami nt. fizjoterapii, co wpłynie na poprawę kondycji psychicznej i fizycznej mieszkańców.

Realizacja zadań w zakresie aktywizacji wymaga dostępności do infrastruktury społecznej i technicznej (remonty i rozbudowa świetlic wiejskich, zagospodarowanie terenów publicznych i dostosowanie ich do potrzeb seniorów i osób niepełnosprawnych), co bezpośrednio wpłynie na praktyczne możliwości realizacji zaplanowanych działań.

Efektom przeprowadzonej rewitalizacji będzie:

- ✓ włączenie społeczne osób w wieku poprodukcyjnym,
- ✓ zmniejszenie korzystania z pomocy społecznej,
- ✓ podniesienie poziomu przedsiębiorczości.

8 CELE REWITALIZACJI I KIERUNKI DZIAŁAŃ

8.1 Cele rewitalizacji

Dla wybranych obszarów rewitalizacji wybrano cele rewitalizacji zgodnie ze wskazaniem „Zasad programowania...”. Wybór celu został podyktowany zidentyfikowanymi na etapie diagnozy i konsultacji społecznymi problemami, które ukierunkowały podejmowane działania na osiągnięcie zakładanych rezultatów. Uwzględniając powyższe dla Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Gąsawa określono następujący cel główny:

Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym społeczności o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej na terenie rewitalizowanym.

Do celu zostały przyporządkowane kierunki działań odpowiadające zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym. Wypracowane kierunki działań przyczynią się do przeciwdziałania zidentyfikowanemu negatywnemu zjawiskom w analizowanych sferach.

8.2 Kierunki Działań

KIERUNEK DZIAŁAŃ 1. Wzrost aktywności społeczności lokalnej i integracji mieszkańców.

PRZEDSIĘWZIĘCIE 1.1. Aktywizacja i integracja społeczna.

1.1.1. Centrum Aktywizacji Środowiskowej.

1.1.2. Klub seniora.

1.1.3. Aktywizacja sportowa seniorów i osób zagrożonych wykluczeniem.

PRZEDSIĘWZIĘCIE 1.2 Zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców obszarów rewitalizowanych.

1.2.1 „Bądź przedsiębiorczy”.

1.2.2. Aktywizacja zawodowa poprzez organizację indywidualnego doradztwa zawodowego.

KIERUNEK DZIAŁAŃ 2. Rozwój infrastruktury społecznej i technicznej dla rozwoju społeczno-gospodarczego na terenie rewitalizacji.

PRZEDSIĘWZIĘCIE 2.1. Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społecznemu obszarowi.

2.1.1 Remont świetlicy wiejskiej w Obudnie.

2.1.2 Zagospodarowanie terenów publicznych wokół świetlicy, w tym wymiana zniszczonego ogrodzenia, modernizacja oraz doposażenie placu zabaw.

2.1.3 Ogrodzenie terenu działki nr 7/1.

2.1.4 Zagospodarowanie terenu boiska- renowacja nawierzchni, montaż ławek, utwardzenie boiska do siatkówki, ogrodzenie.

2.1.5. Modernizacja drogi dojazdowej do terenów sportowo-rekreacyjnych (ok. 150 m.)

2.1.6. Remont, przebudowa i rozbudowa budynku świetlicy wiejskiej w Szelejewie.

2.1.7. Zagospodarowanie terenów wokół świetlicy – remont nawierzchni boiska, stworzenie kąpaka rekreacyjno-wypoczynkowego (grill ogrodowy, wiata przed sceną, szachy plenerowe).

Poszczególnym przedsięwzięciom przypisano adekwatne wskaźniki rezultatu i produktu, których osiągnięcie udowodni skuteczne zrealizowanie celów rewitalizacji, co przedstawiono w tabeli 17.

Tabela 17. Wskaźniki dla celów rewitalizacji

Nazwa wskaźnika	Rok bazowy 2016	Rok docelowy 2022
Udział gospodarstw domowych - stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem - Obudno	27,27%	16,9%
Udział gospodarstw domowych - stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem - Szelejewo	16,04%	10,4%
Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym (szt.) - Obudno	5,37	8,1
Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym (szt.) - Szelejewo	7,06	9,0
Liczba osób w wieku poprodukcyjnym lub niesamodzielnych objętych wsparciem (os.) - Obudno	0	45
Liczba osób w wieku poprodukcyjnym lub niesamodzielnych objętych wsparciem (os.) - Szelejewo	0	61
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie (os.) - Obudno	0	56
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie (os.) - Szelejewo	0	67
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna - Obudno	0	26
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna - Szelejewo	0	31
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu - Obudno	0	7
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu - Szelejewo	0	8

Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (os) - Obudno	0	1
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (os) - Szelejewo	0	1
Liczba osób korzystających z rewitalizowanych obszarów	0	733
Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	0	6
Długość przebudowanych dróg gminnych	0	150 m
Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją (ha)	0	2543,04 ha

9 LISTA PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Dla zapewnienia osiągnięcia wyznaczonych celów oraz wyprowadzenia obszarów rewitalizowanych ze stanu kryzysowego, a także zrealizowania wytyczonych kierunków działań niezbędne jest wskazanie głównych i uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Tabela 18. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie	Projekt	Typ projektu	Opis projektu					Sposób oceny i zmiernia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	
CEL REWITALIZACJI: Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym społeczności o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej na terenie rewitalizowanym									
KIERUNEK DZIAŁAŃ 1. Wzrost aktywności społeczności lokalnej i integracji mieszkańców									
Szelejewo/Obudno	1.1. Aktywizacja i integracja społeczna	1.1.1 Centrum Aktywizacji Środowiskowej	S	Gmina Gąsawa	Organizacja zajęć aktywizujących kierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym seniorów. Planuje się organizację działań obejmujących: - szkolenia w ramach NGO z zakresu tradycji lokalnego rzemiosła, agroturystyki - działanie klubów zainteresowań, w tym w oparciu o warsztaty prowadzone przez ekspertów, - organizacja spotkań z konsultantami (psycholog, prawnik, księgowa, doradca zawodowy itp.) - wyjazdy studyjne w ramach poznawania dobrych praktyk, - aktywizacja ruchowa zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym seniorów, poprzez koła taneczne i wspólne zajęcia sportowe. Praca animatora w 2 świetlicach (w obu OR) oraz koszt organizacji zajęć, warsztatów oraz wyjazdów studyjnych. Działanie realizowane będzie w 4 etapach, których koszt każdego wyniesie 40.000zł.	świetlice wiejskie	160 000,00	<p>Prognozowane rezultaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Aktywizacja środowiska ▪ Zapobieganie wykluczeniu ▪ Nabycie nowych kompetencji społecznych ▪ Zwiększenie motywacji i wiary we własne siły wśród osób wykluczonych i niezaradnych ▪ Zwiększenie mobilności kobiet <p>Wskaźnik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie - 51 w tym - Liczba osób w wieku poproduk. lub niesamodzielnych objętych wsparciem - 36 - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna – 24 	Monitoring obiektu Ankietyzacja korzystających ze świetlicy Sprawozdanie

Szelejewo/Obudno	1.1. Aktywizacja i integracja społeczna	1.1.2 Klub seniora (KS)	S	Gmina Gąsawa	Organizacja zindywidualizowanych zajęć dla seniorów, których celem jest aktywizacja tej grupy społecznej. Zajęcia będą organizowane zarówno w świetlicach (zajęcia artystyczne, kluby dyskusyjne, spotkania z ekspertami) jak i z wykorzystaniem infrastruktury publicznej (zajęcia animacyjne i sportowe w terenie dla seniorów) – tereny publiczne. Zatrudnienie animatora (1/5 etatu) organizującego spotkania dla mieszkańców o charakterze aktywizującym i integrującym z zakresu muzyki, teatru, tańca, informatyki, ekologii, turystyki, fotografii, modelarstwa, itp. - zajęcia prowadzone we współpracy międzyrodowiskowej, tj. wspólne zajęcia dla różnych grup problemowych i osób w różnym wieku, w tym współpraca z NGO. Zatrudnienie trenera (1/5 etatu) organizującego zajęcia sportowo-ruchowe. Działanie realizowane będzie w 4 etapach, których koszt każdego wyniesie 30.000zł.	świetlice wiejskie	120 000,00	<p>Prognozowane rezultaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Aktywizacja społeczna. ▪ Zapobieganie wykluczeniu ▪ zmniejszenie uzależnienia od pomocy społecznej <p>Wskaźnik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób w wieku poprodukcyjnym lub niesamodzielnymi objętych wsparciem -36 - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna - 17 	Ankieta monitorująca Zrealizowane operacje Sprawozdanie
Szelejewo/Obudno	1.1. Aktywizacja i integracja społeczna	1.1.3 Aktywizacja sportowa seniorów i osób zagrożonych wykluczeniem	S	Gmina Gąsawa	Organizacja sportowych zajęć aktywizujących, np. zumba, aerobik, nordic-walking, wycieczki rowerowe, zajęcia na siłowni plenerowej W ramach przedsięwzięcia planuje się utworzyć sekcje klubu sportowego, który będzie koncentrował się na organizacji zajęć sportowych i rekreacyjnych w ramach aktywizacji ruchowej dla młodzieży i seniorów. W szczególności w oparciu o nową infrastrukturę możliwe będzie poszerzenie oferty dla aktywizacji seniorów , co spowoduje integrację środowiskową, międzyrodowiskową i międzypokoleniową. W ramach działania przewiduje się zatrudnienie wykwalifikowanej osoby - instruktora.	boisko, ścieżki, siłownia plenerowa	30 000,00 zł	<p>Prognozowane rezultaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ aktywizacja środowiska - nawiązanie więzi sąsiedzkich, międzypokoleniowych, ▪ włączenie społeczne seniorów, ▪ poprawa kondycji fizycznej i psychicznej seniorów. <p>Wskaźnik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób w wieku poprodukcyjnym lub niesamodzielnymi objętych wsparciem - 36 - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna - 17 	Rejestr uczestników, Lista obecności

Szelejewo/Obudno	1.2 Zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców obszarów rewitalizowanych	1.2.1 „Bądź przedsiębiorczy”.	S	Gmina Gąsawa	Doradztwo dla osób zagrożonych wykluczeniem, ma na celu podniesienie motywacji oraz aktywizację zawodową co poprawi ich sytuację dochodową i przyczyni się do większej aktywności. Zajęcia ukierunkowane na wsparcie poprzez doradztwo i konsultacje – zwiększenie motywacji i zachęcenie do działania. W ramach działania przewiduje się: <ul style="list-style-type: none"> ▪ doradztwo zawodowe: psycholog, doradca zawodowy, ▪ trening interpersonalny, ▪ trening gospodarowania budżetem domowym, ▪ poradnictwo indywidualne - dyżury konsultantów: prawnik, ekonomista, księgowy, informatyk. 	świątlica wiejska: Szelejewo i Obudno	80 000,00	<p>Prognozowane rezultaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozwój gospodarczy • wzrost aktywności zawodowej <p>Wskaźnik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społ. objętych wsparciem w programie - 18 - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 7 - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykl. społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) -1 	Listy obecności Ankieta monitorująca
Szelejewo/Obudno	1.2 Zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców obszarów rewitalizowanych	1.2.2. Aktywizacja zawodowa poprzez organizację indywidualnego doradztwa zawodowego	S	Gmina Gąsawa	W ramach projektu planuje się przygotowanie zindywidualizowanej oferty wsparcia dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym ułatwiającego powrót na rynek pracy, co wpłynie na zwiększenie dochodów i poprawę warunków materialnych. Będą to działania opiekuna środowiskowego oraz spotkania z ekspertami, którzy będą pomagać dobrać odpowiednie szkolenia zawodowe oraz udzielić indywidualnego wsparcia w rozpoczęciu działalności gospodarczej. Projekt zakłada współpracę z NGO w ramach działania 1.1.1 - Centrum Aktywizacji Środowiskowej Planowane są 2 cykle projektów w każdym OR przez 2 kolejne lata	świątlice wiejskie	64 000,00 zł	<p>Prognozowane rezultaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ nabycie nowych umiejętności wśród osób bezrobotnych ▪ zwiększenie motywacji i wiary we własne siły do powrotu na rynek pracy <p>Wskaźnik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społ. objętych wsparciem w programie – 18 - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 8 - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykl. społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) - 1 	Rejestr uczestników, Listy obecności
KIERUNEK DZIAŁAŃ 2 Rozwój infrastruktury społecznej i technicznej dla rozwoju społeczno-gospodarczego na terenie rewitalizacji.									

Obudno	2.1. Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społecznemu obszarowi.	2.1.1 Remont świetlicy wiejskiej w Obudnie.	T	Gmina Gąsawa	Zapewnienie miejsca do realizacji planowanych działań aktywizujących i integrujących, w tym dostosowanie pomieszczeń do potrzeb seniorów i osób niepełnosprawnych. W ramach remontu świetlicy przewiduje się: <ul style="list-style-type: none"> ▪ remont dachu i termomodernizację, ▪ poprawa stanu elewacji, ▪ utworzenie wiatrołapu przed wejściem do świetlicy, ▪ utworzenie tarasu z wyjściem ze świetlicy od strony południowej ▪ instalacja centralnego ogrzewania, ▪ założenie instalacji wodno-kanalizacyjnej, ▪ wymiana instalacji elektrycznej, ▪ wyposażenie w sprzęt umożliwiający realizację projektów społecznych w ramach 1.1.1. 1.1.2 	Obudno- świetlica	250 000,00 zł	<p>Prognozowane rezultaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zapewnienie miejsca dla realizacji zadań aktywizujących społeczzeństwo, ▪ integracja mieszkańców, ▪ stworzenie odpowiedniej bazy kulturowej i szkoleniowej <p>Wskaźnik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób korzystających z zrewitalizowanych obszarów - 309 - Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach - 1 	Ankieta monitorująca Dokumentacja projektowa (wykonawcza) i dokumentacja podwykonawcza
Szelejewo	2.1. Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społecznemu obszarowi.	2.1.2 Remont, przebudowa i rozbudowa budynku świetlicy wiejskiej w Szelejewie.	T	Gmina Gąsawa	Zapewnienie miejsca do realizacji planowanych działań aktywizujących i integrujących, w tym dostosowanie pomieszczeń do potrzeb seniorów i osób niepełnosprawnych. W ramach prac przewiduje się: <ul style="list-style-type: none"> ▪ remont pomieszczenia świetlicy i pomieszczeń przynależnych (korytarz, WC), ▪ przebudowę istniejących pomieszczeń w celu zaadaptowania ich na szatnię, magazyn, kuchnię, ▪ rozbudowę budynku świetlicy ▪ instalacja centralnego ogrzewania, ▪ założenie instalacji wodno-kanalizacyjnej, ▪ założenie instalacji elektrycznej, ▪ wyposażenie w sprzęt umożliwiający realizację projektów społecznych w ramach 1.1.1. 1.1.2 	Szelejewo- świetlica	550 000,00 zł	<p>Prognozowane rezultaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zapewnienie miejsca dla realizacji zadań aktywizujących społeczzeństwo, ▪ integracja mieszkańców, ▪ stworzenie odpowiedniej bazy kulturowej i szkoleniowej <p>Wskaźnik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób korzystających z zrewitalizowanych obszarów - 424 - Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach - 1 	Ankieta monitorująca Dokumentacja projektowa (wykonawcza) i dokumentacja podwykonawcza
Obudno	2.1. Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społecznemu obszarowi.	2.1.3 Zagospodarowanie terenów publicznych w Obudnie	PF	Gmina Gąsawa	Zapewnienie miejsca do realizacji planowanych działań aktywizujących i integrujących, w tym dostosowanie przestrzeni do potrzeb seniorów. W ramach zagospodarowania terenu przewiduje się: <ul style="list-style-type: none"> - uzbrojenie terenów w infrastrukturę techniczną umożliwiającą realizację projektów społecznych w ramach 1.1.3, w tym remont boiska – renowacja jego nawierzchni, montaż ławek, utworzenie boiska do siatkówki oraz jego ogrodzenie, - wyposażenia i remont placu zabaw - wymiana zniszczonego ogrodzenia wokół świetlicy, - modernizacja drogi dojazdowej do terenów sportowo rekreacyjnych. 	Obudno	300 000,00 zł	<p>Prognozowane rezultaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ aktywizacja mieszkańców - zapewnienie miejsca dla realizacji zadań aktywizujących, ▪ nadanie przestrzeni nowych funkcji, <p>Wskaźnik</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób korzystających z zrewitalizowanych obszarów - 309 - Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach -2 - Długość przebudowanych dróg gminnych – 150m 	Ankieta monitorująca Dokumentacja projektowa (wykonawcza) i dokumentacja podwykonawcza

Szelejewo	2.1. Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społecznemu obszarowi.	2.1.4 Zagospodarowanie terenów publicznych Szelejewie .	PF	Gmina Gąsawa	Zapewnienie miejsca do realizacji planowanych działań aktywizujących i integrujących, w tym dostosowanie przestrzeni do potrzeb seniorów. W ramach zagospodarowania terenu wokół świetlicy przewiduje się: uzbrojenie terenów w infrastrukturę techniczną umożliwiającą realizację projektów społecznych w ramach 1.1.3, w tym: - remont nawierzchni boiska, - wyposażenia i remont terenów rekreacji kulturalnej – utworzenie kąpka rekreacyjno-wypoczynkowego (grill ogrodowy, wiaty przed sceną, szachy plenerowe).	Szelejewo	300 000,00 zł	Prognozowane rezultaty: <ul style="list-style-type: none"> ▪ aktywizacja mieszkańców - zapewnienie miejsca dla realizacji zadań aktywizujących, ▪ nadanie przestrzeni nowych funkcji Wskaźnik <ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób korzystających z zrewitalizowanych obszarów – 424 - Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach -2 	Ankieta monitorująca Dokumentacja projektowa (wykonawcza) i dokumentacja podwykonawcza
-----------	--	---	----	--------------	---	-----------	---------------	--	---

Źródło: Opracowanie własne

S – społeczny, G – gospodarczy, Ś – środowiskowy, PF – przestrzenno – funkcjonalny, T – techniczny

Tabela 19. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	Lp.	Typ przedsięwzięcia ²	Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne
CEL REWITALIZACJI: Ożywienie i aktywizacja lokalnej społeczności oraz zwiększenie partycypacji w życiu społecznym mieszkańców obszaru rewitalizacji			
KIERUNEK DZIAŁAŃ 2 Rozwój infrastruktury społecznej i technicznej dla rozwoju społeczno-gospodarczego na terenie rewitalizacji			
Szelejewo	1	Techniczny	Rozbudowa oddziału przedszkolnego. Wyposażenie i dostosowanie przedszkola do potrzeb małych dzieci - tablica interaktywna i „Miasteczko Ruchu Drogowego”.
Szelejewo	2	Techniczny	Przebudowa drogi gminnej w kierunku świetlicy wraz z oświetleniem drogowym i wiatą przystankową.

Źródło: Opracowanie własne, S – społeczny, G – gospodarczy, Ś – środowiskowy, PF – przestrzenno – funkcjonalny, T – techniczny

10 MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI

Kompleksowość programu rewitalizacji

Program rewitalizacji gminy Gąsawa jest kompleksowy, ponieważ:

- ✓ zakłada interwencję nastawioną na rozwiązywanie wszystkich zidentyfikowanych problemów występujących w obszarze rewitalizacji,
- ✓ zakłada realizację zadań nastawionych na rozwój problemów w różnych sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzenno funkcjonalnej i technicznej,
- ✓ poszczególne działania są ze sobą powiązane i skorelowane, wskutek czego wystąpią korzyści synergiczne,
- ✓ zakłada różne formy aktywizacji dotyczących różnych środowisk,
- ✓ obejmuje zmianę w zakresie umiejętności, kwalifikacji oraz postaw społecznych, co jest szczególnie istotne wśród osób długotrwale bezrobotnych oraz młodzieży
- ✓ obejmuje różne źródła finansowania: EFS, EFRR, JST, prywatne.

Formuła projektów zintegrowanych

Formuła projektów zintegrowanych zakłada, że w przypadku realizacji projektów infrastrukturalnych finansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), planuje się również zrealizować projekty społeczne finansowane m. in. ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), przy czym projekty infrastrukturalne pełnią jedynie funkcję uzupełniającą dla projektów społecznych, a ich realizacja jest niezbędna dla prowadzenia działań społecznych. W działaniach planowanych do realizacji w ramach programu rewitalizacji są:

- ✓ organizacja zajęć aktywizujących w ramach zajęć integrujących (warsztaty, festyny i pikniki) we współpracy międzyśrodowiskowej NGO, przy wykorzystaniu środków EFS, środków gminy, jak i środków prywatnych (wolontariat i sponsoring),
- ✓ organizacja konkursów i warsztatów przy wykorzystaniu środków EFS, środków gminy, jak i środków prywatnych (wolontariat i sponsoring),
- ✓ zagospodarowanie obiektów i przestrzeni dla celów kultury, sportu i rekreacji finansowane ze środków EFRR, środków gminy.

Podstawą planowanych działań jest realizacja szeregu działań społecznych, które będą współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Planuje się m.in.: działania

Klubu Seniora, Klub Integracji Społecznej, warsztaty artystyczne oraz szkolenia doskonalenia umiejętności personalnych a także cykl imprez aktywująco integrujących - jako główne przedsięwzięcia w ramach LPR. Na potrzeby realizacji ww. działań dostosowane będą pomieszczenia świetlicy wiejskiej oraz realizacja projektów w zakresie poprawy infrastruktury technicznej i przestrzenno – funkcjonalnej (modernizacja boiska, budowa placów zabaw, zagospodarowanie terenów publicznych) finansowane ze środków EFRR, JST.

Projekty rewitalizacyjne będą komplementarne z działaniami społecznymi i kulturalnymi realizowanymi cyklicznie przez Gminę, co pozytywnie wpłynie na zasięg i moc oddziaływania przedsięwzięć planowanych w ramach rewitalizacji. Przedsięwzięcia w zakresie rozwój oferty integracyjnej oraz oferty spędzania czasu wolnego obejmują kilka działań wzajemnie powiązanych: szkolenia i zajęcia z zakresu tradycji lokalnego rzemiosła, rękodzieła, ziołolecznictwa, ekologii, agroturystyki, szkolenia w zakresie poznania nowoczesnych urządzeń biurowych i komunikacyjnych, spotkania z ekspertami (dietetyk, psycholog, doradca zawodowy itp.). Nabyte umiejętności będą rozwijane w ramach zajęć międzypokoleniowych realizowanych przez NGO.

W ramach Centrum Aktywizacji Środowiskowej funkcjonować będzie zarówno świetlica środowiskowa jak i opieka dla seniorów oraz młodzieży, gdzie istotnym elementem będzie współpraca z NGO, które będą organizować i prowadzić kluby dyskusyjne i wspólne czytanie książek, gazet, itp. oraz organizację wspólnych wydarzeń kulturalnych i rekreacyjnych (festyny i pikniki) jak i obejmować będą aktywizację sportową z ofertą dla seniorów. Wszystkie działania przyczynią się do osiągnięcia efektów rewitalizacji jakimi są m.in. włączenie społeczne, zmniejszenie korzystania z pomocy społecznej oraz podniesienie poziomu przedsiębiorczości.

Koncentracja działań

W ramach LPR nastąpi koncentracja sił i środków na zdiagnozowanych problemach i adresowana jest do mieszkańców wybranego obszaru rewitalizacji. W szczególności zakłada się, że:

- Planowana interwencja odnosi się do wszystkich zidentyfikowanych problemów i jej celem jest podejmowanie działań pozwalających na ich likwidację bądź ograniczenie: zapewnienie oferty (opieki) dla seniorów - ograniczenie problemów starzejącego się społeczeństwa oraz ograniczenie udziału gospodarstw domowych w świadczeniach ze środowiskowej pomocy społecznej (eliminacja ubóstwa i bezradności). W sferze gospodarczej zwiększenie poziom rozwoju przedsiębiorczości,
- Działania adresowane do wybranych środowisk: gospodarstw domowych - stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, osób zagrożonych ubóstwem i

wykluczeniem społecznym – w tym seniorów, a także do zwiększenia aktywności w sferze gospodarczej.

- Działania inwestycyjne są planowane wyłącznie na obszarze rewitalizacji.

Komplementarność przestrzenna

Podczas tworzenia, a także na etapie realizacji programu rewitalizacji Gmina bierze pod uwagę wzajemnie powiązania pomiędzy projektami realizowanymi na obszarze rewitalizacji, jak i poza nim. Wszystkie projekty rewitalizacyjne będą realizowane na wybranym obszarze rewitalizacji, przy czym zasięg ich oddziaływania będzie dużo większy niż wyznaczony obszar rewitalizacji. Projekty realizowane na terenie rewitalizowanych sołectw będą wpływać na wszystkich mieszkańców tych sołectw oraz gminy. Planowane działania będą promowane tak, aby zachęcić do udziału jak największą liczbę uczestników z całego obszaru gminy a także regionu. Planowane cykliczne festyny poprzez promocję będą miały charakter gminny i regionalny.

Jednakże prowadzone działania nie spowodują przenoszenia problemów z obszarów rewitalizacji na inne obszary. Nie będą również prowadzić do niepożądanych efektów społecznych, takich jak segregacja społeczna i wykluczenie. Dzięki osadzeniu struktury zarządzania programem rewitalizacji w ramach Urzędu Gminy zapewnione zostało, że wszelkie działania podejmowane w Gminie na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki zostaną skoordynowane. Dla zachowania komplementarności przestrzennej podmiot zarządzający procesem rewitalizacji w Gminie będzie prowadził ciągłą analizę następstw podejmowanych decyzji przestrzennych w skali całej gminy i jej otoczenia (jak np. przeznaczanie nowych terenów pod zabudowę). Szczegółowo sposoby zarządzania programem rewitalizacji opisano w rozdziale 13. Dzięki zapewnieniu komplementarności przestrzennej, projekty rewitalizacyjne wywołają skuteczną poprawę całego obszaru rewitalizacji (a nie punktowo, w pojedynczych miejscach).

Komplementarność problemowa

Zaplanowane projekty rewitalizacyjne dopełniają się tematycznie, a program rewitalizacji będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji w wielu aspektach. Tym samym prowadzona rewitalizacja ma charakter kompleksowy, a realizowane projekty doprowadzą wskazany obszar do pożądanego stanu, o którym mowa w rozdziale 8: Cele rewitalizacji i kierunki działań.

Program działań wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego odnosi się do wszystkich sfer, w których zdiagnozowano problemy. Na obszarze rewitalizacji **zdiagnozowano dwa główne problemy społeczne: starzejące się społeczeństwo oraz wysoki udział ludności korzystającej**

z pomocy społecznej. Ponadto z przeprowadzonych badań i konsultacji wynika, że problemem jest bezrobocie oraz bezradność.

Przyjęta koncepcja zakłada, że realizacja planowanych działań z zakresu rewitalizacji doprowadzi do aktywizacji zawodowej i gospodarczej gminy. W tym zakresie planuje się zajęcia ukierunkowane na wsparcie poprzez doradztwo i konsultacje – zwiększenie motywacji i zachęcenie do działania. W ramach działania przewiduje się: doradztwo zawodowe: psycholog, doradca zawodowy, trening interpersonalny, trening gospodarowania budżetem domowym, poradnictwo indywidualne - dyżury konsultantów. Zakłada się że pozwoli to skierować na właściwe szkolenia zawodowe organizowane urzędy pracy ale również zajęcia warsztatowe, w ramach działania Centrum Aktywizacji Środowiskowej, gdzie nastąpi nabycie nowych umiejętności, np. związane z rękodziełem i rzemiosłem artystycznym. Działania te mają doprowadzić do nabycia nowych kompetencji oraz zmiany postaw w zakresie samooceny, co doprowadzi do poprawy warunków materialnych w szczególności grup zagrożonych ubóstwem.

Ponadto w ramach Centrum Aktywizacji Środowiskowej przewiduje się realizację zadań aktywizujących. Podstawą realizacji działań w zakresie aktywizacji społecznej będzie poprawa dostępności i jakość infrastruktury, w tym wyposażenie świetlic oraz odpowiednie uzbrojenie terenów publicznych. Podstawowe zadanie w tym obszarze obejmują: remont świetlic oraz zagospodarowanie przestrzeni publicznej: dróg, boisk i placów zabaw. Istotnym elementem aktywizacji będzie współpraca z NGO. W tym celu przewidziane jest wsparcie dla organizacji warsztatów i zajęć pozwalających na integrację ale i dających motywację dla pracy na warsztatach i uczestnictwie w zajęciach NGO (spotkania towarzyskie, koła zainteresowań, warsztaty artystyczne, kulinarne, itp.). Odpowiednie nastawienie do pracy i wiara w możliwości zmiany swojego losu będzie podstawą dla aktywizacji zawodowej i zmniejszenia poziomu ubóstwa.

Ważnym elementem prowadzonych działań rewitalizacyjnych jest wzmacnianie potencjału na rzecz poprawy sytuacji grupy seniorów, m. in. poprzez większą podaż usług dostosowanych do potrzeb seniorów, w tym poprzez aktywność związaną ze sportem, rekreacją i działalnością NGO. Podstawą tych działań będzie dostosowanie pomieszczeń świetlic i przestrzeni publicznej do poziomu aktywności osób starszych.

Część projektów rewitalizacyjnych wymaga pomieszczeń zamkniętych: świetlica środowiskowa, klub seniora, zajęcia artystyczne, szkolenia zawodowe a część, zakładająca zwiększenie aktywności ruchowej seniorów, wymaga wykorzystania zmodernizowania przestrzeni publicznej. Zatem jako

uzupełniające zaplanowano działania w sferze infrastruktury rekreacyjno-turystycznej, w tym projekty dotyczące poprawy dostępności do terenów rewitalizowanych: poprawę jakości dróg, budowę boisk.

Komplementarność proceduralno – instytucjonalna

Przedstawiony w rozdziale 13 System zarządzania realizacją programu rewitalizacji został zaprojektowany w taki sposób aby zapewnić efektywne współdziałanie różnych instytucji na jego rzecz (samorządu gminnego i jego jednostek organizacyjnych oraz pomocniczych, organizacji pozarządowych, sektora przedsiębiorców i mieszkańców) oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur. System zarządzania programem rewitalizacji został osadzony w systemie działania i zarządzania Gminy Gąsawa w związku z czym zapewniona jest komplementarność proceduralna i instytucjonalna.

Komplementarność źródeł finansowania

Projekty rewitalizacyjne zawarte w niniejszym programie będą finansowane w oparciu o uzupełniające się źródła w tym, środki samorządowe (budżet gminy), środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), co zostało pokazane w tabelach 21 i 22.

Ponadto przewiduje się również wykorzystanie środków pochodzących z innych źródeł jak Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) czy środki krajowe, np. w ramach Rządowego Programu na rzecz Rozwoju oraz Konkurencyjności Regionów. Zakłada się również angażowanie w proces rewitalizacji kapitału prywatnego (np. przedsiębiorców), jak również wykorzystanie formuły partnerstwa publiczno-prywatnego (np. przy zagospodarowaniu obiektów zabytkowych będących własnością prywatną, które zostaną udostępnione dla szerokiej publiczności przy współpracy z samorządem, a także angażowanie środków własnych w prowadzenie działalności NGO). Jednak na etapie projektowania działań rewitalizacyjnych nie zaplanowano konkretnego działania/projektu finansowanego z tych środków zatem nie zostały one wykazane w tabelach 21, 22.

Komplementarność międzyokresowa

W ostatnich latach na terenie gminy realizowano szereg projektów, które nawiązują do obecnych działań rewitalizacyjnych. Wśród nich znalazły się m. in. takie projekty jak:

Tabela 20. Lista projektów realizowanych przez Gminę Gąsawa.

Lp.	Tytuł projektu	Nazwa beneficjenta	Wartość projektu [zł]	Dofinansowanie z EU [zł]	Działanie
1	Dajmy szansę-czas na aktywność w gminie Gąsawa	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	654 000.00	556 000.00	7.1.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej

11 MECHANIZMY WŁĄCZENIA INTERESARIUSZY W PROCES REWITALIZACJI

Interesariusze rewitalizacji

Partycypacja społeczna jest nieodłącznym elementem procesu rewitalizacji i stanowi fundament działań na każdym etapie tego procesu (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie). Partycypacja powinna być ukierunkowana na możliwie dojrzałe formy uczestnictwa społeczności w podejmowaniu decyzji, które jej dotyczą. Nie powinna ograniczać się jedynie do informowania (np. w formie spotkań, dyskusji i warsztatów) czy konsultowania działań władz lokalnych. Procesowi rewitalizacji powinny towarzyszyć zaawansowane metody partycypacji, takie jak współdecydowanie, aktywne uczestnictwo w projektach czy kontrola obywatelska.

Ideą rewitalizacji jest wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, poprzez prowadzone w sposób kompleksowy, zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, które są skoncentrowane terytorialnie i prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji. Podmioty zaliczane do interesariuszy rewitalizacji:

- Mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczystości nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze,
- Mieszkańcy gminy inni niż mieszkańcy obszaru rewitalizacji,
- Podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić działalność gospodarczą na terenie gminy,
- Podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić działalność społeczną na terenie gminy, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne,
- Jednostka samorządu terytorialnego i jej jednostki organizacyjne,
- Organy władzy publicznej.

Formy partycypacji społecznej

Partycypacja społeczna obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, w tym:

- Udział w konsultacjach społecznych,
- Udział samorządu w pracach nad programem rewitalizacji.

Komitet Rewitalizacji stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą Wójta. Zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji

ustala się uwzględniając funkcję Komitetu oraz zapewniając wyłanianie przez interesariuszy ich przedstawicieli.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Gąsawa został wypracowywany przez samorząd lokalny i poddany dyskusji w oparciu o diagnozę lokalnych problemów: społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych. Prace nad przygotowaniem programu opierały się na współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy, w tym szczególnie ze społecznością zamieszkującą obszar rewitalizacji, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi oraz innymi użytkownikami obszaru.

Konsultacje społeczne w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Konsultacje społeczne zostały poprzedzone obwieszczeniem Wójta Gminy Gąsawa z dnia 15.08.2016 r. w sprawie konsultacji społecznych projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, opublikowanym na 7 dni przed ich rozpoczęciem. W procesie konsultacji wpłynęły uwagi ustne zgłaszane podczas spotkań z mieszkańcami. Uwagi zostały przeanalizowane i uwzględnione w ostatecznej wersji przed zatwierdzeniem programu przez Radę Gminy. W związku z aktualizacją programu w dniach 5 - 12 maja 2018 r. oraz kolejnymi aktualizacjami w dniach 20 - 25 sierpnia 2018 r. oraz 11-17 czerwca 2019 r. ponownie udostępniono Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Gąsawa na lata 2017-2023 do konsultacji, jednakże w tym czasie nie wpłynęły żadne uwagi.

Formy konsultacji społecznych wykorzystane w procesie przygotowania programu na etapie diagnozowania:

Zbierania uwag w postaci papierowej lub elektronicznej

30 dniowe konsultacje społeczne projektu uchwały o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, w terminie od 01.09.2016 r. do 14.10.2016 r., podczas których interesariusze mieli możliwość wnoszenia uwag do projektu za pomocą formularza konsultacji społecznych.

Formularz uwag był dostępny na stronie www.gasawa.pl oraz w siedzibie Urzędu Gminy. Wypełniony formularz konsultacji można było przekazać e-mailem, przesłać pocztą tradycyjną na adres Urzędu Gminy lub wrzucić do urny wystawionej w holu Urzędu.

Spotkania

Spotkania z mieszkańcami gminy odbyły się we wrześniu i październiku 2016 r. w Gąsawie. W celu ułatwienia zrozumienia prezentowanych treści i odniesienie się do nich, na spotkaniach wykorzystano wizualizację w postaci prezentacji graficznej.

- ✓ etapy prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji,
- ✓ podstawowe pojęcia związane z rewitalizacją,
- ✓ zasięg obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na mapie,
- ✓ diagnoza obszaru rewitalizacji:
  - kryzysowe zjawiska w sferze społecznej,
  - kryzysowe zjawiska w pozostałych sferach,
  - potencjały obszaru,
  - problemy obszaru,
- ✓ dyskusja na temat plusów i minusów danego obszaru, wizji jego rozwoju, celów rozwojowych i przedsięwzięć,
- ✓ przypomnienie o toczących się konsultacjach,
- ✓ przekazanie ankiet.

Ankiety

Równocześnie z 30 dniowymi konsultacjami społecznymi projektu uchwały o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, w terminie od 0.1.09.2016 r. do 15.10.2016 r. przeprowadzono ankietę dotyczącą obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Celem badania było poznanie opinii mieszkańców na temat aktualnych problemów, czynników i zjawisk kryzysowych występujących na obszarach zdegradowanych gminy oraz potrzeb i oczekiwanych działań w zakresie rewitalizacji, mających na celu ich ożywienie społeczno-gospodarcze. Ankietę przeprowadzono także podczas spotkań z mieszkańcami obszarów rewitalizacji.

Ankieta była dostępna na stronie www.gasawa.pl oraz w siedzibie Urzędu Gminy. Wypełnioną ankietę można było przekazać e-mailem, przesłać pocztą tradycyjną na adres Urzędu Gminy lub wrzucić do urny wystawionej w holu Urzędu. Łącznie przeprowadzono 186 ankiet. Wyniki przeprowadzonej ankiety przedstawia załącznik nr 1.

Konsultacje społeczne projektu Programu Rewitalizacji Gminy Gąsawa

Konsultacje społeczne projektu Programu Rewitalizacji Gminy Gąsawa trwały od 09.01. 2017 do 13.02.2017 r. W tym czasie zbierane były uwagi (ustne, pisemne i elektroniczne) do projektu programu rewitalizacji.

Formy konsultacji społecznych wykorzystane w procesie przygotowania programu na etapie programowania:

- ✓ Zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej

W terminie do 13.02.2017 r. trwały konsultacje społeczne, podczas których interesariusze mieli możliwość wnoszenia uwag do projektu programu rewitalizacji za pomocą formularza konsultacji społecznych.

Formularz uwag był dostępny na stronie www.gasawa.pl oraz w siedzibie Urzędu Gminy. Wypełniony formularz konsultacji można było przekazać e-mailem, przesłać pocztą tradycyjną na adres Urzędu Gminy lub dostarczyć osobiście do Urzędu.

✓ Spotkania

Spotkania z mieszkańcami obszaru rewitalizacji oraz pozostałymi mieszkańcami gminy odbyły się w sołectwach Obudno i Szelejewo. Uczestnikom spotkania przedstawiono treść projektu programu rewitalizacji. W celu ułatwienia zrozumienia prezentowanych treści i odniesienie się do nich, na spotkaniach wykorzystano wizualizację w postaci prezentacji graficznej. Wszyscy zainteresowani mieli możliwość zgłaszania podczas spotkania swoich uwag do dokumentu.

✓ Uwagi ustne

Inną formą prowadzonych konsultacji było zbieranie uwag ustnych. Wszyscy zainteresowani mieli możliwość osobistego lub telefonicznego kontaktu z wyznaczonym pracownikiem Urzędu Gminy, który odpowiadał na uwagi i pytania w zakresie konsultowanych dokumentów ich treści.

11.1 Partycypacja społeczna na etapie wdrażania i monitorowania

Aby zapewnić i utrzymać zainteresowanie społeczeństwa rewitalizacją oraz zagwarantować wszystkim interesariuszom wiedzę i możliwość uczestniczenia w procesie rewitalizacji, przez cały okres wdrażania prowadzone będą działania związane z promocją i informowaniem o realizacji poszczególnych projektów rewitalizacyjnych zawartych w programie oraz stanie wdrażania programu. W celu zapewnienia każdemu zainteresowanemu dostępu do tych informacji i możliwość zgłaszania uwag przewidywane są następujące formy konsultowania/informowania:

- Strona internetowa www.gasawa.pl,
- Biuletyn Informacji Publicznej,
- Zebrania sołeckie,
- Promocja działań rewitalizacyjnych podczas lokalnych imprez,
- Rozmowy z przedstawicielami mieszkańców – radnymi i sołtysem.

12 SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE W ODNIESIENIU DO GŁÓWNYCH I UZUPEŁNIAJĄCYCH PROJEKTÓW/PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Tabela 21. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	Termin realizacji projektu (rok)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ³	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Podmiot/y realizujący/e projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania				Działanie RPO	Poddziałanie RPO	Zintegrowanie
							%	zł	Środki publiczne			Środki prywatne			
									EFS	EFRR	Inne				
Szelejewo/ Obudno	2021 – 2022	1.1.1 Centrum Aktywizacji Środowiskowej	S	1.1. Aktywizacja i integracja społeczna	Gmina Gąsawa, NGO	160 000,00	85	136 000,00	136 000,00		JST 24 000	-	11.1	-	-
Szelejewo/ Obudno	2021 – 2022	1.1.2 Klub seniora (KS)	S	1.1. Aktywizacja i integracja społeczna	Gmina Gąsawa, NGO	120 000,00	85	102 000,00	102 000,00		JST 18 000	-	11.1	-	-
Szelejewo/ Obudno	2021 – 2022	1.1.3 Aktywizacja sportowa seniorów i osób zagrożonych wykluczeniem	S	1.1. Aktywizacja i integracja społeczna	Gmina Gąsawa, NGO	30 000,00	85	25 500,00	25 500,00		JST, 4 500	-	11.1	-	-
Szelejewo/ Obudno	2021	1.2.1 „Bądź przedsiębiorczy”	S	1.2 Zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców obszarów rewitalizowanych	Gmina Gąsawa	80 000,00	85	68 000,00	68 000,00		JST, 12 000	-	11.1	-	-
Szelejewo / Obudno	2021	1.2.2. Aktywizacja zawodowa poprzez organizację indywidualnego doradztwa zawodowego	S	1.2 Zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców obszarów rewitalizowanych	Gmina Gąsawa	64 000,00	85	54 400,00	54 400,00		JST, 9 600	-	11.1	-	-

Obudno	2020-2021	2.1.1 Remont świetlicy wiejskiej w Obudnie.	T	2.1. Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społecznemu obszarowi.	Gmina Gąsawa, NGO	250 000,00	95	237 500,00	×	237 500,00	JST 12 500	-	7.1	-	1.1.1 1.1.2 1.2.1 1.2.2
Szelejewo	2020-2021	2.1.2 Remont, przebudowa i rozbudowa budynku świetlicy wiejskiej w Szelejewie.	T	2.1. Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społecznemu obszarowi.	Gmina Gąsawa	550 000,00	95	522 500,00	×	522 500,00	JST 27 500	-	7.1	-	1.1.1 1.1.2 1.2.1 1.2.2
Obudno	2020-2021	2.1.3 Zagospodarowanie terenów publicznych w Obudnie	PF	2.1. Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społecznemu obszarowi.	Gmina Gąsawa	300 000,00	95	285 000,00	,	285 000,00	JST 15 000	-	7.1	-	1.1.1 1.1.3
Szelejewo	2020-2021	2.1.4 Zagospodarowanie terenów publicznych Szelejewie	PF	2.1. Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społecznemu obszarowi.	Gmina Gąsawa	300 000,00	95	285 000,00	,	285 000,00	JST 15 000	-	7.1	-	1.1.1 1.1.3

Źródło: Opracowanie własne

S – społeczny, G – gospodarczy, Ś – środowiskowy, PF – przestrzenno – funkcjonalny, T – techniczny

Tabela 22 Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	Lp.	Typ przedsięwzięcia	Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne	Szacowana wartość (zł)	Źródło finansowania			
					Środki publiczne			Środki prywatne
					EFR	EFS	Inne	
Szelejewo	1	Techniczny	Rozbudowa oddziału przedszkolnego. Wyposażenie i dostosowanie przedszkola do potrzeb małych dzieci - tablica interaktywna i „Miasteczko Ruchu Drogowego”.	180 000	117 000	-	63 000	-
Szelejewo	2	Techniczny	Przebudowa drogi gminnej w kierunku świetlicy wraz z oświetleniem drogowym i wiatą przystankową	2 500 000	1 625 000	-	875 000	-

13 SYSTEM ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ PROGRAMU REWITALIZACJI

Istotą procesu rewitalizacji jest zapewnienie możliwości prowadzenia szerokich działań partycypacyjnych, w tym sprawny przepływ informacji pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w jego realizację. Jednym z kluczowych czynników sukcesu programu rewitalizacji jest umożliwienie udziału w całym procesie rewitalizacji szerokiego grona interesariuszy.

Zdajemy sobie sprawę, że obecnie społeczeństwo nie ma jeszcze wielkich potrzeb w tym zakresie, dlatego jednym z problemów będzie coraz szersze angażowanie interesariuszy w prowadzone działania. Zatem najważniejszym elementem w początkowej fazie realizacji programu rewitalizacji, będzie podejmowanie licznych działań informacyjnych oraz integracyjnych, tak aby przekazać jak najwięcej informacji o podejmowanych działaniach a także o możliwościach aktywnego uczestnictwa w realizowanych pracach.

W tym zakresie ważnym elementem będzie odpowiednie zarządzanie programem. Zgodnie z zapisami Ustawy o rewitalizacji główne podmioty, na których spoczywa obowiązek sprawnego przygotowania i wdrożenia programu to: Wójt Gąsawy, Rada Gminy.

Obecnie w gminie nie funkcjonuje Komitet Rewitalizacji. Zakładamy że w miarę prowadzonych działań partycypacyjnych, taki komitet zostanie ustanowiony w dużej mierze z udziałem interesariuszy. Obecnie zadania procesie przygotowania i wdrażania programu rewitalizacji realizowane były przez:

Wójt

- Wyznaczanie zespołu odpowiedzialnego za prowadzenie analiz służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, sporządzeniu lub zmian LPR, ocenie aktualności i stopnia jego realizacji,
- Organizacja i prowadzenie działań informacyjnych oraz konsultacji społecznych,
- Zapewnienie obsługi organizacyjnej Programu Rewitalizacji,
- Przygotowanie odpowiednich uchwał dla Rady Gminy o przyjęcie i zatwierdzenie obszarów rewitalizacji i programu rewitalizacji

Rada Gminy

- Wyznaczenie w drodze uchwały obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji,
- Zatwierdzenie i uchwalenie LPR,
- Wprowadzenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w LPR, służących realizacji zadań własnych gminy, do załącznika do uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej gminy,

Komitet Rewitalizacji (w przyszłości)

Stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni rolę opiniodawczo-doradczą Wójta. Zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji zapewniające wyłanianie przez interesariuszy ich przedstawicieli, określi w drodze uchwały Rada Gminy w terminie nie dłuższym niż 3 miesiące, licząc od dnia uchwalenia Programu Rewitalizacji Gminy Gąsawa.

Sposób koordynacji działań podmiotów uczestniczących w programie rewitalizacji

Ponieważ koordynatorem całego procesu rewitalizacji Gminy Gąsawa będzie Urząd Gminy, który jako instytucja samorządowa posiada odpowiedni potencjał organizacyjny oraz doświadczenie niezbędne do realizacji tego zadania, Wójt Gminy Gąsawa wyznaczy pracownika odpowiedzialnego za wsparcie wszystkich powyższych organów w realizacji ich zadań.

Najważniejsze zadania podmiotu koordynującego – Koordynatora:

- Opracowanie zasad i organizacja sprawnej współpracy ze wszystkim podmiotami zaangażowanymi w realizację programu,
- Koordynowanie działań projektowych wymagających jednoczesnego zaangażowania jednostek i spółek gminy oraz strony społecznej,
- Współpraca z Komitetem Rewitalizacji w sprawach związanych przygotowaniem, prowadzeniem i oceną rewitalizacji,
- Inicjowanie projektów ujętych w programie poprzez rezerwowanie środków w budżecie gminy, składanie wniosków i pozyskiwanie środków zewnętrznych na ich realizację,
- Opiniowanie propozycji zmian w budżecie gminy odnośnie wartości zadań realizowanych w ramach programu,
- Ocena projektów zgłoszonych do realizacji na obszarze objętym rewitalizacją pod kątem osiągnięcia celów programu,
- Przygotowywanie projektów aktualizacji programu, w tym w szczególności wykazu projektów,
- Promocja programu oraz stworzenie systemu informacji o programie i jego zasadach,
- Organizacja i wdrażanie systemu monitorowania rzeczowego i finansowego dla programu,
- Dokonywanie okresowych przeglądów realizacji projektów, w tym wizyty na miejscu,
- Opracowanie systemu sprawozdawczości z realizacji programu,
- Sporządzanie raportów okresowych oraz raportu końcowego z realizacji programu.

System wdrażania programu rewitalizacji - przyjęcia LPR przedstawia się następująco:

- Zarządzanie, koordynowanie monitoring i ocena

- Zapewnienie spójności z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu i dokumentami lokalnymi
- Zaangażowanie lokalnych partnerów

Wdrażanie Programu Rewitalizacji Gminy Gąsawa wymaga zaangażowania lokalnych partnerów z sektora: publicznego, społecznego i gospodarczego. Realizacja niniejszego programu wiąże się z udziałem podmiotu zarządzającego i koordynującego poszczególne działania (pracownika Urzędu Gminy) także w procesie monitoringu i oceny programu (przede wszystkim zapewnienie zgodności z harmonogramem realizacji programu rewitalizacji).

Głównym zadaniem wszystkich podmiotów zaangażowanych w proces rewitalizacji jest ukierunkowanie, kontrolowanie i ocena z punktu widzenia zapewnienia pełnej spójności z dokumentami strategicznymi. Jest to wyjątkowo istotne z uwagi na znaczenie realizacji programu dla sprawnej implementacji pozostałych instrumentów rozwoju gminy, a także np. dla możliwości pozyskiwania środków z funduszy strukturalnych, itp.

System informacji i promocji

Partycypacja społeczności lokalnej na każdym etapie powstawania i realizacji programu rewitalizacji odgrywa niezmiernie istotną rolę, dostarczając najbardziej rzetelnych informacji na temat problemów, potrzeb oraz potencjałów danego obszaru, które nie są możliwe do uzyskania na podstawie jedynie analizy danych statystycznych. Zaangażowanie na każdym etapie interesariuszy zainteresowanych udziałem w programie (m.in. organizacji pożytku publicznego, stowarzyszeń, przedsiębiorców, spółdzielni, mieszkańców Gminy Gąsawa) umożliwi im aktywny udział w planowaniu i wdrażaniu zmian społecznych, gospodarczych i infrastrukturalnych zgodnie z ich potrzebami i interesami. Dlatego też niezbędne jest umożliwienie wymiany informacji i dyskusji o kształcie, jaki powinna przybrać rewitalizacja za pomocą różnorodnych instrumentów promocyjnych i informacyjnych.

Działania informacyjne i promocyjne są nierozdzielnie związane z mechanizmami włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji. Aby udział lokalnej społeczności w tworzeniu i wdrażaniu programu przyniósł spodziewane efekty, konieczne jest prowadzenie szeregu działań, skupiających się przede wszystkim na:

- Organizacji zebrań, spotkań, konsultacji i warsztatów z mieszkańcami zwłaszcza obszarów rewitalizowanych oraz partnerami społecznymi i gospodarczymi, które stanowią forum wymiany informacji i pomysłów na działania rewitalizacyjne,

- Wydawaniu informatorów, ulotek, plakatów, publikowaniu ogłoszeń prasowych, zamieszczaniu informacji na tablicach ogłoszeń. Formy te pozwolą wypromować działania rewitalizacyjne nie tylko w lokalnym środowisku, ale także poza nim,
- Pełnym wykorzystaniu możliwości kontaktu elektronicznego w postaci publikacji na stronach internetowych i w serwisach społecznościowych oraz komunikacji poprzez pocztę elektroniczną.

Dzięki tak zorganizowanej informacji i promocji społeczność lokalna zyska możliwość aktywnego udziału w tworzeniu wizji obszaru zdegradowanego po rewitalizacji, współdecydowania o kształcie zmian oraz kontroli społecznej nad procesem realizacji programu.

W celu zapewnienia uczestnictwa możliwie szerokiego grona interesariuszy w konsultacjach społecznych, informacje na temat ich rozpoczęcia i form będą każdorazowo ogłoszone co najmniej 7 dni przed planowanym terminem ich przeprowadzenia w sposób zwyczajowo przyjęty w gminie oraz poprzez ogłoszenie na stronie podmiotowej w Biuletynu Informacji Publicznej. Konsultacje będą przeprowadzane z wykorzystaniem różnych form, w sposób ułatwiający zrozumienie treści. Termin wyznaczony na składanie uwag będzie nie krótszy niż 30 dni, a niezwłocznie po zakończeniu każdej z form konsultacji będzie opracowana informacja podsumowująca jej przebieg ze wskazaniem czasu, miejsca oraz uwag zgłoszonych w trakcie procesu konsultacji.

Wszelkie formy partycypacji społecznej, w połączeniu z formami informacji i promocji, mają na celu pobudzenie i aktywizację społeczności na rzecz rozwoju lokalnego z wykorzystaniem posiadanej wiedzy i doświadczenia wszystkich interesariuszy, tak aby wszelkie podejmowane działania prowadziły do urzeczywistnienia wizji obszaru po rewitalizacji.

14 SYSTEM MONITORINGU, OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ I SYSTEM WPROWADZANIA ZMIAN

System monitoringu i oceny skuteczności działań

Podstawowym zadaniem procesu monitoringu jest określenie postępu prac zgodnie z przyjętymi priorytetami oraz bieżące dostosowywanie założeń do zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej. System monitorowania prowadzonych przedsięwzięć będzie realizowany w cyklu kwartalnym oraz dwuletnim. Monitorowanie postępów realizacji oparte będzie na stałym pozyskiwaniu i analizowaniu danych dotyczących realizacji poszczególnych projektów. Analiza danych ilościowych i jakościowych osiągniętych w trakcie realizacji projektu i porównanie ich z zaplanowanymi

w programie, pozwoli na wykrycie rozbieżności oraz umożliwi odpowiednio wczesną korektę możliwych do przewidzenia komplikacji. Zastosowane będą dwie formy monitoringu: monitorowanie postępu prac oraz monitorowanie środków finansowych projektu.

Monitoring rzeczowy obejmuje proces realizacji i polegać będzie przede wszystkim na bieżącej kontroli zakresu merytorycznego prowadzonych działań oraz harmonogramu wdrażania projektu na podstawie pomiarów osiągnięcia założonych rezultatów oraz wskaźników realizacji i ich analizy, a także weryfikacji przedmiotowej zgodności z założeniami LPR.

Monitoring finansowy obejmuje zarządzanie środkami przyznanymi na realizację programu i jest podstawą oceny sprawności ich wydatkowania. Polegać będzie na bieżącej kontroli finansowych aspektów inwestycji: przepływów gotówkowych i poziomu wykorzystania funduszy w poszczególnych kategoriach budżetowych, weryfikacji kwalifikowalności kosztów oraz gromadzeniu informacji o źródłach finansowania programu i stopniu wykorzystania dotacji. Istotnym elementem będzie również kontrola wykonania wzajemnych rozliczeń i zobowiązań z podwykonawcami, ewentualnymi partnerami, uczestnikami projektu i pracownikami oraz weryfikacja finansowej zgodności z założeniami programu.

Monitoring końcowy zweryfikuje, czy wytyczone cele zostały zrealizowane.

Wszystkie projekty objęte programem rewitalizacji będą podlegały jednakowemu systemowi oceny. Odpowiedzialny za to będzie koordynator ds. rewitalizacji. Do jego obowiązków należeć będzie także wykonanie wzoru formularza oceny projektu, który będzie wypełniany przez poszczególne podmioty wykonujące projekty rewitalizacyjne. Umożliwi to oszacowanie wartości wskaźników produktu i rezultatu z perspektywy pojedynczej inwestycji, co z kolei umożliwi opisanie i porównanie efektów w sposób jednoznaczny i przejrzysty. Gromadzenie kart projektów inwestycji już zrealizowanych pozwoli ocenić ich skuteczność oraz zdefiniować zagrożenia i szanse inwestycji o zbliżonym charakterze. Stanowić to będzie punkt odniesienia w następnych latach procesu rewitalizacji i pozwoli nadać mu pożądany kierunek oraz uniknąć błędów dotychczas popełnionych.

Tabela 23. Zakres monitoringu programu rewitalizacji

L.p.	Zadania	Odpowiedzialny	Termin realizacji
1	Powołanie Zespołu ds. rewitalizacji oraz Koordynatora ds. Rewitalizacji	Wójt	III kw. 2019
3	Monitoring wskaźników stanu kryzysowego	Zespół Zadaniowy ds. rewitalizacji,	Corocznie
4	Monitoring osiągnięcia wskaźników przedsięwzięć rewitalizacyjnych	Zespół Zadaniowy ds. rewitalizacji,	Corocznie
5	Sprawozdanie z realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych	Zespół Zadaniowy ds. rewitalizacji,	Corocznie
5	Sprawozdanie z realizacji LPR	Zespół Zadaniowy ds. rewitalizacji,	Co 2 lata

Źródło: opracowanie własne

System wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu

Ze względu na cel i charakter program rewitalizacji ma formułę otwartą, tzn. że w przypadku zmiany wymogów prawnych, pojawiania się nowych problemów oraz wykreowania nowych projektów – będzie on aktualizowany. Projekty odpowiadające na zidentyfikowane problemy będą systematycznie przygotowywane w całym okresie wdrożeniowym.

Sytuacje, w których konieczna może być zmiana programu to m.in.:

- Zmiana aktualnych warunków sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy,
- Nowo zidentyfikowane potrzeby i oczekiwania mieszkańców obszarów kryzysowych,
- Wzrost bądź spadek poziomu zaangażowania podmiotów lokalnych w planowane działania,
- Konieczność dostosowania działań do możliwości budżetu gminy oraz dostępności środków zewnętrznych.

W przypadku stwierdzenia, że LPR wymaga zmiany, wójt występuje do Rady Gminy z wnioskiem o jego zmianę. Zmiana LPR następuje w trybie, w jakim został on uchwalony.

15 Wykaz niezbędnych zmian ocen i opinii

Opinia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy

Zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko¹ projekt Programu Rewitalizacji Gminy Gąsawa na lata 2016-2020 został przedłożony Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Bydgoszczy celem uzgodnienia konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Bydgoszczy pismem Nr W00.410.328.2017.KB uzgodnił odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla niniejszego dokumentu.

Opinia Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Bydgoszczy

Zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko² projekt Programu Rewitalizacji Gminy Gąsawa na lata 2016-2020 został przedłożony do Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Bydgoszczy celem

¹ Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ze zmianami

² Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ze zmianami

uzgodnienie konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu. Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Bydgoszczy pismem Nr NNZ.9022.1.400.2017 uzgodnił odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla niniejszego dokumentu.

Załącznik 1. Wyniki ankietyzacji mieszkańców

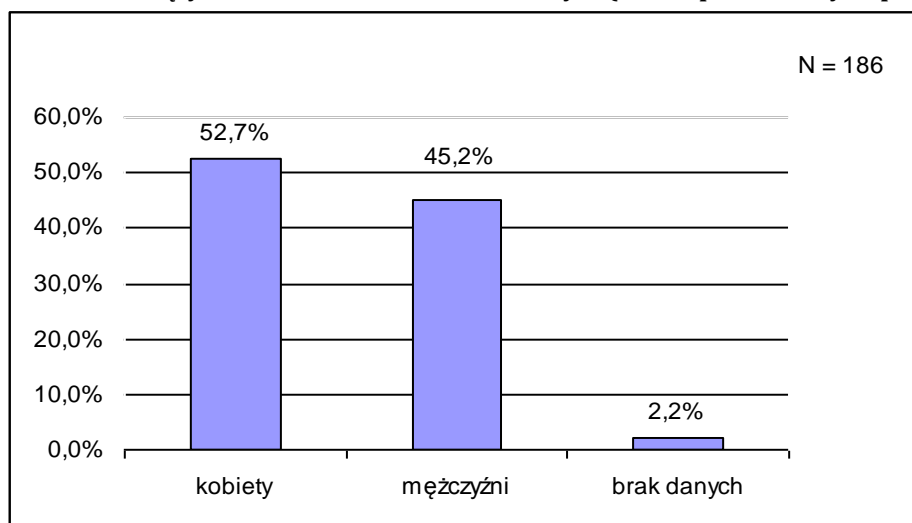
Wyniki badania ankietowego realizowanego podczas konsultacji społecznych w okresie od 08. 2016 r. do 11.2016 r. na terenie Gminy Gąsawa.

W okresie realizacji konsultacji społecznych na terenie Gminy Gąsawa otrzymano łącznie 186 ankiet (w wersji papierowej). Kwestionariusz ankiety zawierał zarówno pytania zamknięte z gotowymi odpowiedziami, jak i pytania otwarte, w których respondenci udzielali odpowiedzi własnymi słowami.

1. Dane metryczkowe

W badaniu ankietowym wzięły udział łącznie 186 osób z miejscowości położonych na terenie Gminy Gąsawa. W badanej grupie znalazło się 98 kobiet (52,7%) i 84 mężczyzn (45,2%). 4 osób nie udzieliło odpowiedzi odnośnie płci (2,2%).

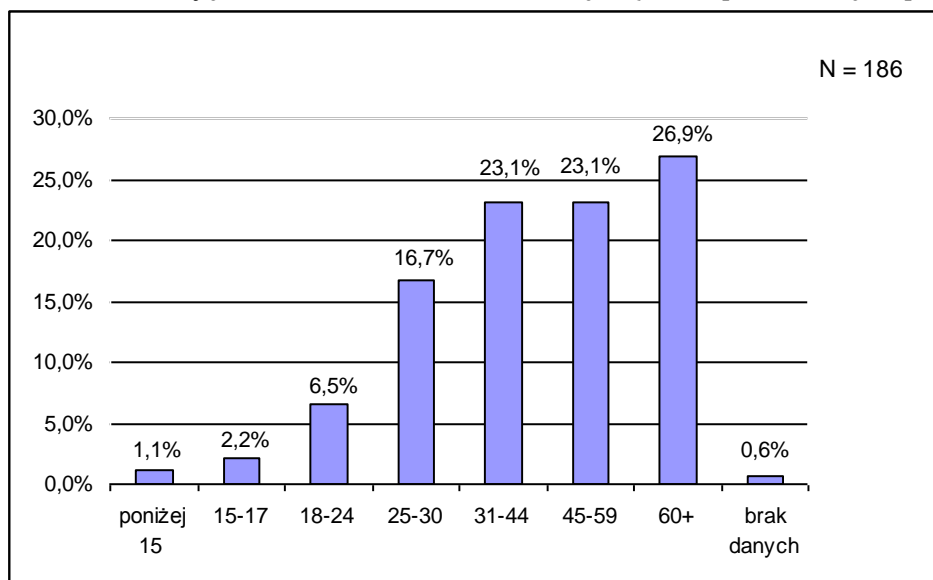
Wykres 1. Płeć osób biorących udział w badaniu ankietowym (udział procentowy odpowiedzi).

Źródło: Opracowanie własne

W próbie znaleźli się respondenci reprezentujący każdą grupę wiekową. Najliczniejsza była kategoria wiekowa 60+ (26,9%) a następnie kategoria 45-59 lat oraz 31-44 lat (po 23,1%). Kwestionariusze wypełniło też 31 osób w wieku 25-30 lat (16,7%), 12 osób w wieku 18-24 (6,5%), 4 respondentów w wieku 15-17 (2,2%) oraz 2 poniżej 15 lat (1,1%). 1 osoba nie udzieliła odpowiedzi (0,6%).

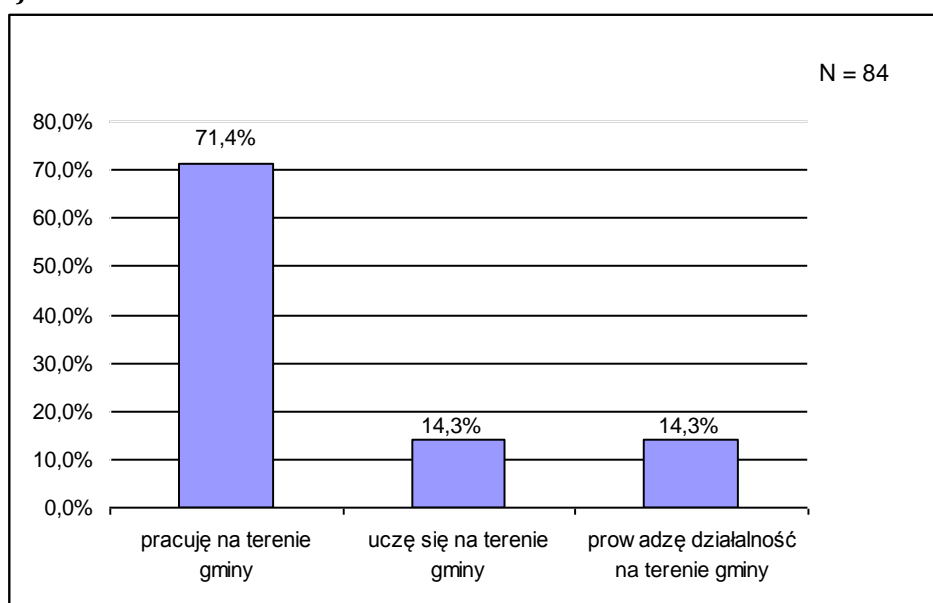
Wykres 2. Wiek osób biorących udział w badaniu ankietowym (udział procentowy odpowiedzi).

Źródło: Opracowanie własne

60 respondentów pracuje na terenie gminy, 12 uczy się na terenie gminy oraz również 12 prowadzi działalność na terenie gminy.

Wykres 3. Miejsce pracy/nauki osób biorących udział w badaniu ankietowym (udział procentowy odpowiedzi).

Źródło: Opracowanie własne

Opinie w badaniu ankietowym wyraziły osoby deklarujące różny poziom wykształcenia: zasadnicze zawodowe – 70 osób (38,5%), średnie (liceum, technikum) – 46 osób (25,3%), wyższe – 27 osób (14,8%), podstawowe, gimnazjum – 20 osób (12,0%), pomaturalne – 12 osób (6,6%) a także niepełne podstawowe – 7 osób (3,8%).

Ankietowani reprezentowali różny status zawodowy: pracownik – 61 osób (32,4%), rencista/emeryt – 44 osób (23,4%), pracownik umysłowy – 24 osoby (12,8%), bezrobotny – 21 osób (11,2%), student/uczeń – 15 osób (8,0%), oraz przedsiębiorca – 7 osób (3,7%). 16 osób (8,5%) zaznaczyło odpowiedź – inne, w tym 8 osób (4,3%) – rolnik, 4 osoby (2,1%) – gospodarstwo/gospodarstwo domowe, 1 osoba (0,5%) – kierowca, 1 osoba (0,5%) – mama, 1 osoba (0,5%) – pracownik wojska oraz 1 osoba (0,5%) – działalność wychowawcza.

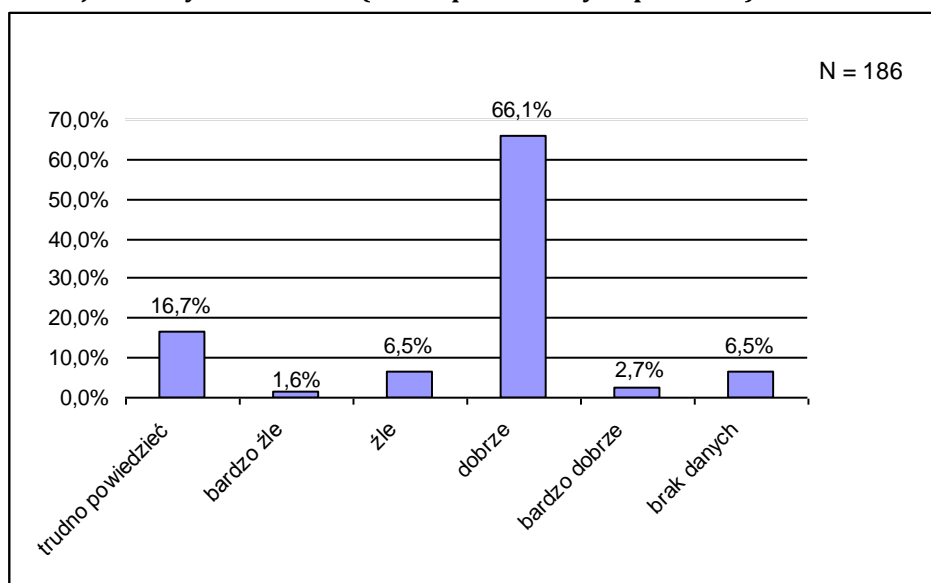
Sektory w których respondenci pracują bądź prowadzą działalność gospodarczą przedstawiają się następująco: 36 osób (25%) zaznaczyło odpowiedź – nie dotyczy, 33 osoby (23%) – usługi, przemysł i administracje po 21 osób (po 14,6%), rolnictwo – 16 osób (11,1%), w innych sektorach działa 17 ankietowanych (11,8%), w tym 7 osób (4,7%) wpisało, że są emerytami/rencistami, 4 osoby (2,8%) - uczniami, 2 osoby (1,4%) wpisały, że pracują w sektorze edukacji. Działalność wychowawcza, pracownik wojskowy, kierowca i konsulting - po 1 osobie (po 0,7%).

U ankietowanych liczba osób w gospodarstwach domowych przedstawia się następująco: 283 jest aktywnych zawodowo, 291 uczących się i niepracujących, 133 emerytów/rencistów.

2. Jak ogólnie oceniają Państwo jakość życia w Gminie ?

Jakość życia w danym miejscu zamieszkania została oceniona dobrze. Większość osób wybrała odpowiedź dobrze (66,1% wskazań). 16,7% osób przyznało, że nie może jednoznacznie ocenić jakości życia w swojej miejscowości, a jedynie 12 osób (6,5%) oceniły to na złym poziomie. 3 respondentów (1,6%) udzieliło odpowiedzi „bardzo źle”. 5 osób (2,7%) ocenia bardzo dobrze jakość życia w Gminie a 12 ankietowanych (6,5%) nie udzieliło odpowiedzi.

Wykres 4. Ocena jakości życia w Gminie (udział procentowy odpowiedzi).

Źródło: Opracowanie własne

3. Gdzie Państwo korzystacie z poniższych usług ?

W przypadku podstawowej opieki zdrowotnej, usług rehabilitacyjno – opiekuńczych oraz sportu i rekreacji badani deklarowali, że korzystają głównie w innej miejscowości niż miejsce zamieszkania w gminie (kolejno: 51,5%, 43,4%, 41,9%). Z rozrywki i kultury ankietowani korzystają głównie poza gminą – 38,2%, tak samo z drobnych usług rzemieślniczych – 47,1%. 40,1% respondentów korzysta w miejscu zamieszkania z zakupów spożywczych i pierwszej potrzeby. Ankietowani w przypadku usług: opieka żłobkowa, opieka przedszkolna, edukacja podstawowa/gimnazjalna oraz edukacja zawodowa/szkoły średnie głównie deklarują brak potrzeby korzystania (kolejno: 88,0%, 66,7%, 51,0%, 59,2%, 44,4%). Poza gminą z opieki żłobkowej korzysta 4,7%. Z opieki przedszkolnej na drugim miejscu klasują się korzystanie w innej miejscowości niż miejsce zamieszkania – 20,1%, podobnie jest z usługami: edukacja podstawowa/gimnazjalna, edukacja zawodowa/szkoły średnie oraz zajęcia pozalekcyjne (kolejno: 33,3%, 27,6%, 36,0%)

Tabela 1. Lokalizacja korzystania z usług (udział procentowy).

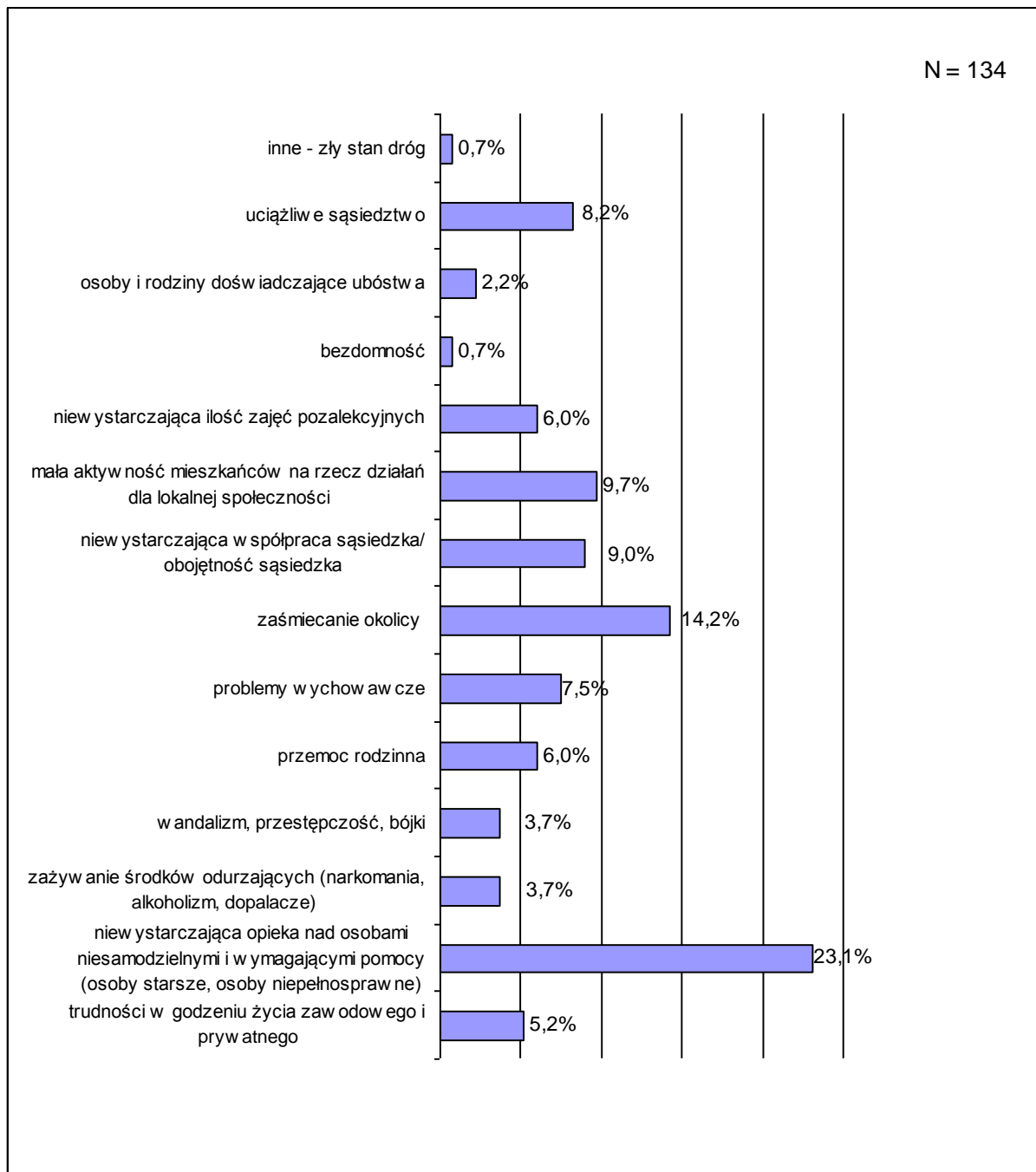
usługi	W miejscu zamieszkania	W innej miejscowości niż miejsce zamieszkania w gminie	Poza gminą	Mam taką potrzebę, ale nie korzystam	Nie mam takiej potrzeby
Opieka żłobkowa	0,0%	3,3%	4,7%	4,0%	88,0%
Opieka przedszkolna	8,6%	20,1%	1,2%	3,1%	66,7%
Edukacja podstawowa/gimnazjalna	12,6%	33,3%	0,6%	2,5%	51,0%
Edukacja zawodowa/szkoły średnie	5,3%	27,6%	4,6%	3,3%	59,2%
Zajęcia pozalekcyjne	9,2%	36,0%	7,2%	3,3%	44,4%
Podstawowa opieka zdrowotna	15,8%	51,5%	22,8%	3,5%	6,4%
Usługi rehabilitacyjno – opiekuńcze	8,2%	43,4%	23,3%	3,8%	21,4%
Sport i rekreacja	16,3%	41,9%	22,5%	3,8%	15,6%
Rozrywka i kultura	7,6%	35,9%	38,2%	3,5%	14,7%
Zakupy spożywcze i pierwszej potrzeby	40,1%	34,0%	22,6%	2,3%	1,1%
Drobne usługi rzemieślnicze (np. szewc, zegarmistrz, pralnia)	3,9%	33,5%	47,1%	0,6%	14,8%

Źródło: Opracowanie własne

4. Jakie problemy społeczne występują w Państwa otoczeniu?

Największym problemem na terenie gminy według ankietowanych jest niewystarczająca opieka nad osobami niesamodzielnymi i wymagającymi pomocy (osoby starsze, osoby niepełnosprawne) (23,1%). Respondenci zauważają również problem w zaśmiecaniu okolicy – 14,2%. Dodatkowo aktywność mieszkańców na rzecz działań dla lokalnej społeczności jest niewielka (9,7%) jak również współpraca sąsiedzka (9,0%). Niektórzy respondenci zauważyli, że problemem jest uciążliwe sąsiedztwo – 8,2%, problemy wychowawcze – 7,5%, przemoc rodzinna – 6,0%, niewystarczająca ilość zajęć pozalekcyjnych – 6,0%, trudność godzenia życia zawodowego i prywatnego – 5,2%. Niewielki procent ankietowanych dostrzega problem w zażywaniu środków odurzających (narkomania, alkoholizm, dopalacze) – 3,7%, w wandalizmie, przestępczości, bójkach – 3,7%. 2,2% respondentów uważa, że jest problem w ilości osób i rodzin doświadczających ubóstwa. 1 osoba (0,7%) uznała, że jest problem dotyczący bezdomności oraz tak samo 1 osoba (0,7%) dopisała problem dotyczący złego stanu dróg.

Wykres 5. Największe problemy społeczne na danym obszarze (udział procentowy odpowiedzi).

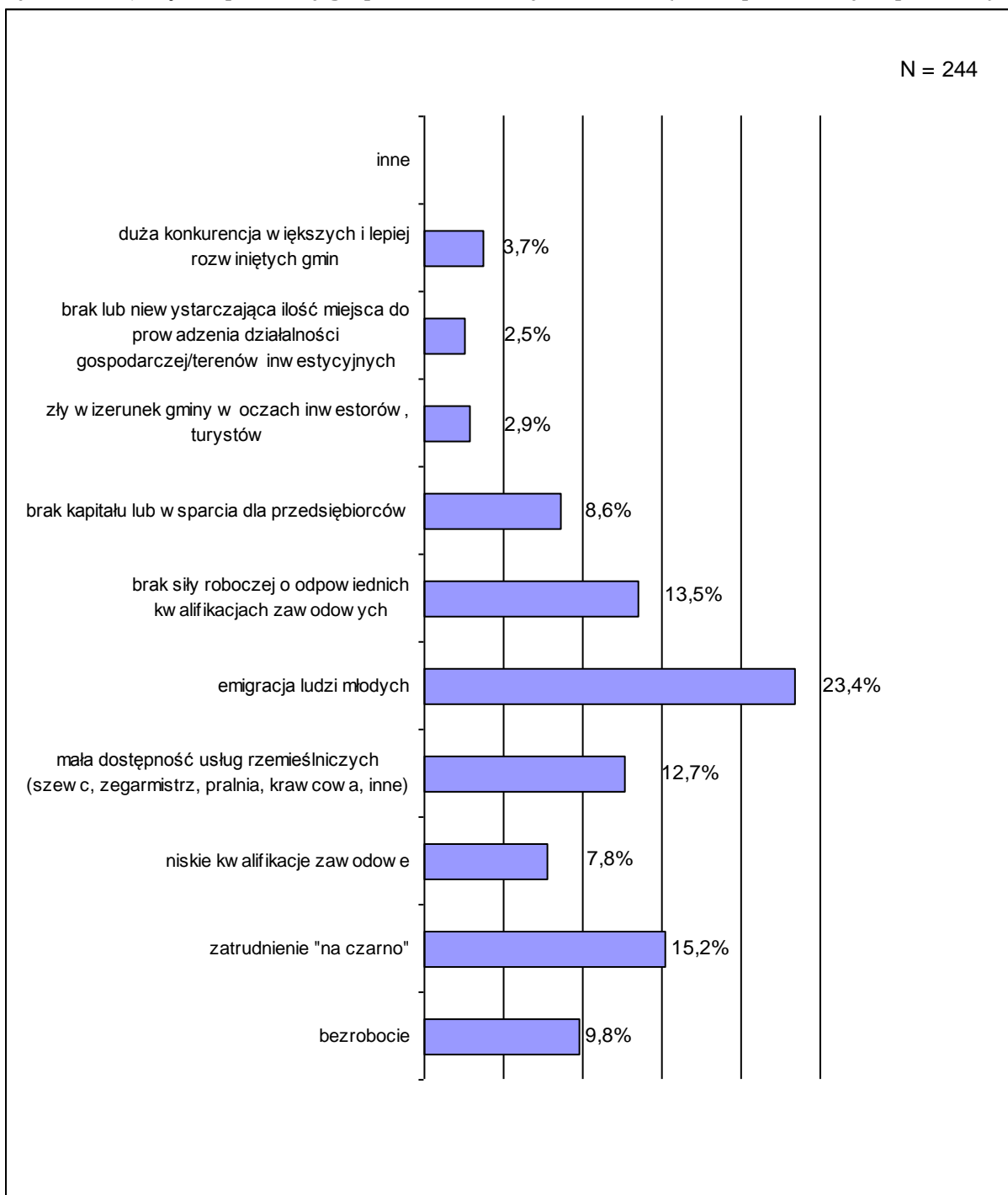
Źródło: Opracowanie własne

5. Na ile zjawiska i problemy o charakterze gospodarczym występują w Państwa otoczeniu ?

Największym problemem w sferze gospodarczej w miejscu zamieszkania respondentów jest emigracja ludzi młodych (23,4%). Dużym utrudnieniem na danym terenie jest również zatrudnienie na czarno (15,2%), brak siły roboczej o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych (13,5%), mała dostępność usług rzemieślniczych (szewc, zegarmistrz, pralnia, krawcowa, inne) (12,7%). Mniej licznie wskazywano na bezrobocie (9,8%), brak kapitału lub wsparcia dla przedsiębiorców (8,6%), niskie kwalifikacje zawodowe (7,8%), duża konkurencja większych i lepiej rozwiniętych gmin (3,7%). Najmniejszymi problemami w sferze gospodarczej ankietowani uznali zły wizerunek gminy w oczach inwestorów, turystów – 2,9% oraz brak lub niewystarczająca ilość miejsca do prowadzenia działalności gospodarczej/terenów inwestycyjnych – 2,5%.

Wykres 6. Największe problemy gospodarcze na danym obszarze (udział procentowy odpowiedzi).

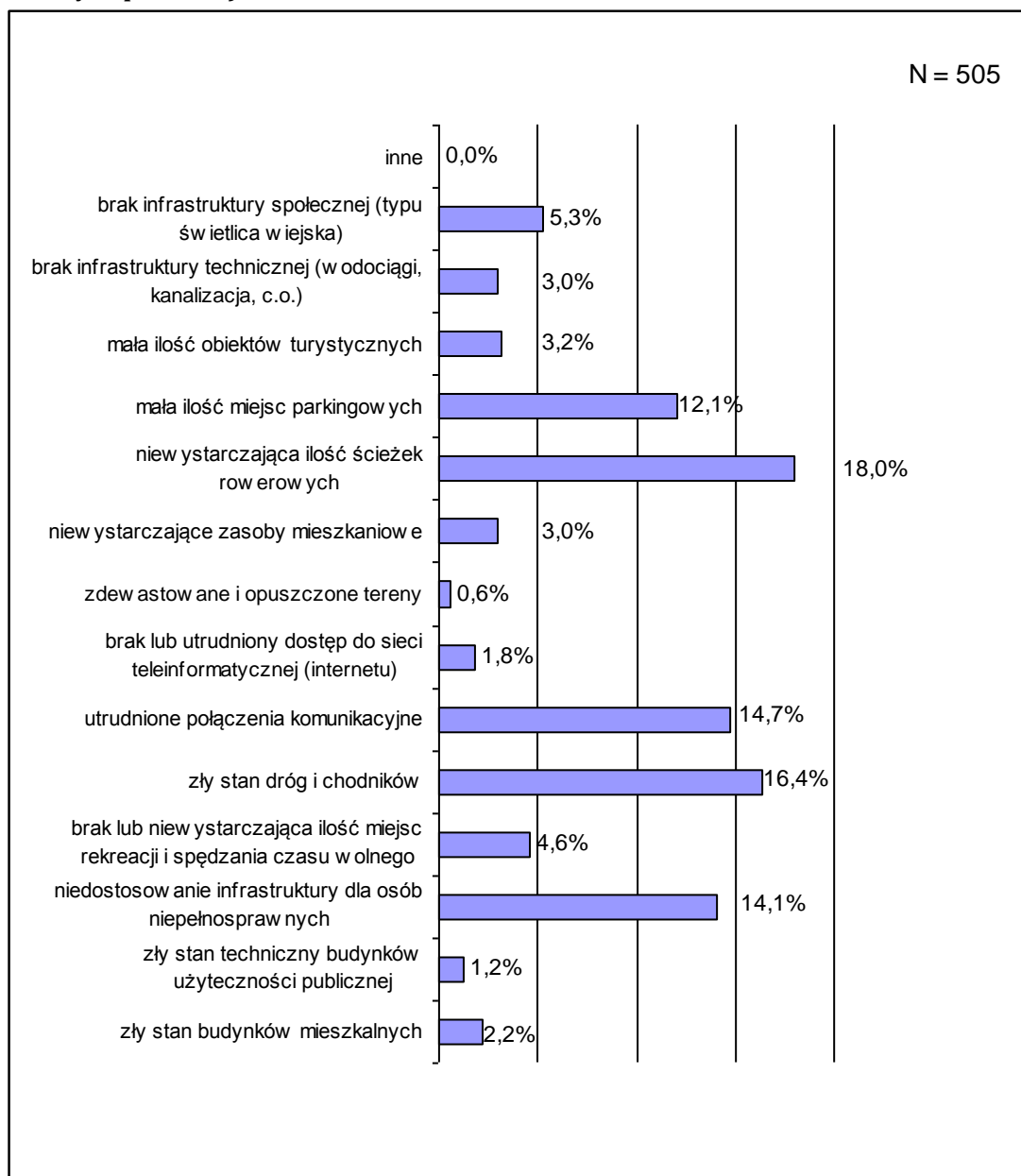

Źródło: Opracowanie własne

6. Na ile zjawiska i problemy o charakterze przestrzenno – funkcjonalnym występują w Państwa otoczeniu?

Głównymi problemami wskazywanymi przez respondentów w sferze przestrzenno – funkcjonalnej jest niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych (18,0%), zły stan dróg i chodników (16,4%), utrudnione połączenia komunikacyjne (14,7%) oraz niedostosowanie infrastruktury dla osób niepełnosprawnych (14,1%). Innym problematycznym aspektem jest mała ilość miejsc parkingowych (12,1%). Mieszkańcy gminy zauważają również, że w ich otoczeniu brak infrastruktury społecznej (typu świetlica wiejska) - 5,3% oraz brak lub niewystarczająca ilość miejsc rekreacji i spędzania czasu wolnego - 4,6%. Niewielka liczba mieszkańców gminy zwróciła uwagę na małą ilość obiektów turystycznych - 3,2%, brak infrastruktury technicznej (wodociągi, kanalizacja, c.o.) - 3,0%, niewystarczające zasoby mieszkaniowe - 3,0%, zły stan budynków mieszkalnych - 2,2%. Niewielki odsetek ankietowanych dostrzegło problem w utrudnionym dostępie do sieci teleinformatycznej (internetu) - 1,8%, w złym stanie technicznym budynków użyteczności publicznej - 1,2%. 0,6% respondentów dostrzega problem w obecności zdewastowanych i opuszczonych terenach.

Wykres 7. Największe problemy przestrzenno - funkcjonalne na danym obszarze (udział procentowy odpowiedzi).

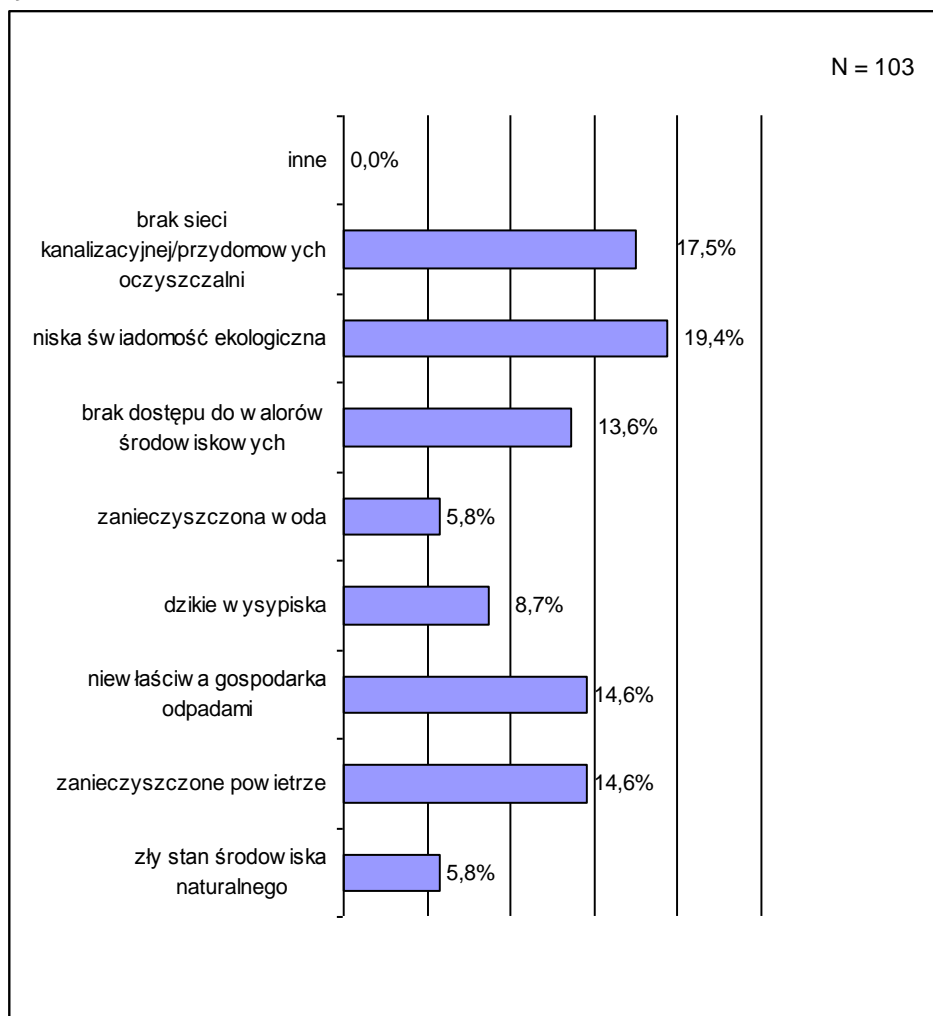
Źródło: Opracowanie własne

7. Na ile zjawiska i problemy o charakterze środowiskowym występują w Państwa otoczeniu?

W sferze środowiskowej ankietowani zauważali różne problemy. Najważniejszymi według mieszkańców problemami jest niska świadomość ekologiczna (19,4%) oraz brak sieci

kanalizacyjnej/przydomowych oczyszczalni (17,5%). Część ankietowanych wskazała również na niewłaściwą gospodarkę odpadami (14,6%) oraz zanieczyszczone powietrze (14,6%), 8,7% respondentów dostrzega problem w dzikich wysypiskach, a nieliczni uważają, że należy poprawić stan środowiska naturalnego (5,8%) jak i wód (5,8%).

Wykres 8. Największe problemy środowiskowe na danym obszarze (udział procentowy odpowiedzi).

Źródło: Opracowanie własne

8. Czego najbardziej potrzeba w Pana(i) miejscu zamieszkania, aby stało się ono bardziej przyjazne dla mieszkańców i mogło się lepiej rozwijać?

Osoby biorące udział w badaniu ankietowym wskazały szereg różnego rodzaju potrzeb w ich miejscu zamieszkania. W odpowiedziach respondentów pojawiły się zarówno kwestie społeczne, jak i związane z infrastrukturą techniczną.

Do najważniejszych potrzeb społecznych zaliczono:

- Zakup sprzętu sportowego dla mieszkańców
- Ogólny dostęp do kąpielisk

- Oznaczanie obiektów historycznych, architektonicznych, przyrodniczych
- Częstsze kontrole pracowników opieki społecznej, bardziej wnikliwe wywiady środowiskowe, poświęcanie większej uwagi rodzinom, które utrudniają życie w najbliższym otoczeniu
- Organizowanie zajęć fitness, siłowni
- Organizowanie zajęć tanecznych
- Organizowanie zajęć dla dzieci
- Dbłość o środowisko
- Zakaz wyrzucania nieczystości z mieszkań na teren wspólnoty mieszkaniowej

Ankietowani zwrócili również uwagę na potrzeby w kwestii infrastrukturalnej:

- Budowa chodników, dróg, ścieżek rowerowych
- Budowa oświetlenia ulicznego, m.in. przy firmie „Eltyb”
- Budowa świetlicy
- Budowa żłobka
- Zlikwidowanie toalety publicznej (własność gminy) z której nikt nie korzysta
- Poprawa komunikacji prowadzącej do opieki medycznej
- Poprawa komunikacji na trasie Żnin - Annowo
- Dbanie o porządek (czyszczenie chodników, naprawianie)
- Zagospodarowanie plaży
- Budowanie zadaszeń na przystankach.